

EGY AZ ISTEN

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 23. (83.) ÉVF. • 4. SZÁM • 2013. ÁPRILIS • ÁRA: 2,00 LEJ

Fotó: Czire Alpár

Ünneptől ünnepig

• Húsvétől pünkösdig, a megszülető reménytől a cselekvésben is látható hit megnyilvánulásáig vezet az út az egyházi év előrehaladtával. Így kellene alakuljon személyes és közösségi hitéletünk is. Az Isten szeretetét még a megrázkódtatások pillanataiban is megtapasztaló ember akkor érkezik meg igazán az istenfiúságban teljes életbe, ha a hite erőteljesen mutatkozik meg cselekedeteiben is. Vajon hány bennünk megszületett magasztos gondolat hamvad el fellángo-

lása után, mert megvalósítani nincs bátorságunk? A jézusi tanítványokban egyre erősödő reménység úgy tudott hitvallássá válni, hogy egymást erősítve, egy akarattal tudták a jelent megélni. Társakra van nekünk is szükségünk, akik csüggedésünkben vigasztalnak, hitünkben építenek. S nekünk is ilyen társaknak kell lennünk. Adja Isten ilyen unitárius egyházközség tagjainak lennünk, ilyen unitárius egyházban munkálkodnunk.

BÁLINT RÓBERT ZOLTÁN

A tartalomból:

Ünnep után

3

A Biblia és az unitáriusok

4

Zene által imádkozni

8

„Én unitárius vagyok”

13

Mit jelent unitárius keblitanácsosnak lenni?

17

Hinni és tenni

18

„Vigasztaljátok tehát egymást, és építse egyik a másikat, ahogy teszitek is.” (1Thessz 5,11)

• **Március 9-én tartották Budapesten a magyarországi egyházkerület gondnok-presbiteri találkozóját.** A megnyitó beszédet Elekes Botond főgondnok tartotta, majd Bálint Benczédi Ferenc püspök köszöntötte a résztvevőket. Dr. Barabássy Sándor egyházkerületi felügyelő-gondnok ismertette a találkozó célját. Kovács Mária művészettörténész *Az egyházi tárgyak értéke és óvása* címmel tartott előadást, majd dr. Barabássy Sándor értekezett az egyházkerület egyházközsegeinek besorolásáról az új Egyházi Szervezeti és Működési Szabályzatnak megfelelően, az egyházközsegek önálló jogi személyiségéről és az egyházfenntartói járulékról. A találkozót kerekasztal-beszélgetés zárta.

• **Március 10-én az erdőszentgyörgyi** Bodor Péter Művelődési Egyesület és a Bözödi Unitárius Egyházközség szervezésében a falu neves szülöttére, Bözödi Györgyre emlékeztek. Vasárnap déli 12 órától istentisztelet keretében idézték fel az író emlékét az unitárius templomban, és a nevét viselő általános iskola diákjai mutatták be ünnepi műsorukat. 13 órától a szülőháznál folytatódott az emlékezés a meghívott vendégek beszédeivel. Elhangzott a művelődési egyesület jubileumi összeállítás, majd az emlékezés kószorúit helyezték el a szülőháznál és az író sírján.

• **2013. március 10-én** tartották a kocsordi unitárius egyházközség új lelkészének, Bartha Zsuzsanna Máriának a beiktatóját. A beiktató beszédet Bálint Benczédi Ferenc püspök tartotta, a beiktatást Kászoni József püspöki helynök végezte.

• Nemzeti ünnepünk alkalmából két unitárius személyiség részesült állami kitüntetésben. A Magyarország köztársasági elnöke, Áder János által adományozott ki-

tüntetések Magdó János főkonzul **március 14-én** Kolozsváron adta át **Bálint Benczédi Ferenc** püspöknek és **Zsakó Erzsébetnek**, az Unitárius Nők Országos Szövetsége korábbi elnökének. Velük együtt négy más felekezetű erdélyi személyiségnek nyújtottak át rangos állami kitüntetést.

• **Március 23-án**, szombaton délelőtt 11 órától Pákei Lajosra, a város egykori főépítészére emlékeztek születésének 160. évfordulója alkalmából, a Kolozsvár Társaság, a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság és a Magyar Unitárius Egyház közös szervezésében.

Pákei Lajos életútját Gaal György művelődéstörténész mutatta be, a hagyatékról ifj. Dávid Gyula építész tartott ismertetőt. A rendezvényen levetítették Maksay Katalin műépítész összeállítását Pákei Lajos fontosabb munkáiról.

A kiállítással egybekötött rendezvény helyszíne a Kolozsvár Társaság főtéri székháza volt.

• **Március 24-én, virágvasárnap délután 5 órától** istentisztelettel egybekötött közösségi találkozót tartottak a **bágyoni unitárius templomban**. Az istentiszteleten Dimény József alsófelsőszentmihályi lelkész, esperes mondott imát, Bálint Róbert Zoltán mészköi lelkész prédikált, majd Gyerő Dávid közigazgatási előadótanácsos, kolozsi lelkész tartott előadást *Unitáriusok a nagyvilágban: különbözőségek közössége* címmel. A találkozon Aranyosszékről mintegy 150 személy vett részt.

Halottaink

• **Nagy Ödön lelkész** 2013. március 3-án, hosszasan viselt, nehéz betegség után, életének 73. esztendejében visszaadta lelkét Teremtőjének.

1940. április 13-án született Sinfalván, Nagy Sándor és Ilona unitárius szülők gyermekeként.

Középiskolai tanulmányait a kolozsvári Brassai Sámuel Líceumban fejezte be 1959-ben. Teológiai tanulmányait az Egyetemi Fokú Protestáns Teológiai Intézetben végezte 1959–1963 között. Teológiai szakvizsgát 1963-ban, lelkész-képesítő vizsgát 1964-ben tett. 1968-ban szentelték fel unitárius lelkésznek Kolozsváron. 1967-ben kötött házasságot Papp Máriával, két gyermekük született: László Jenő és Eszter Zsuzsanna. Lelkészi szolgálatát a csegezi egyházközségben kezdte 1963-ban, majd a várfalvi egyházközségben szolgált 1972-től nyugdíjba vonulásáig, 2006. július 1-jéig. Azóta utolsó szolgálati állomásán élt családjával.

Temetési szertartására a várfalvi unitárius templomból került sor 2013. március 6-án. A szószéki szolgálatot Barabás Zsolt várfalvi lelkész végezte. A kolozs-tordai egyházkör részéről Dimény József esperes mondott beszédet, az ULOSZ részéről Józsa Lajos tordai lelkész méltatta, Lőrinczi László nyugalmazott lelkész barátként búcsúztatta. A sírnál Bálint Benczédi Ferenc püspök mondott beszédet.

• **Balla Ödön gondnok** 2013. március 10-én, életének 72. évében, tragikus hirtelenséggel visszaadta lelkét Teremtőjének.

1941. május 1-jén született Sinfalván, unitárius családban. 1997-től volt az egyházközség gondnoka, 2007–2013 között a harangozói teendőket is ellátva. Hűséggel szolgálta egyházközségét haláláig, amely szolgálatteljesítés közben, a templomtoronyban érte.

Temetésére március 12-én került sor a sinfalvi unitárius templomból. A temetési szertartást Pálfi Dénes helybeli lelkész végezte. A kolozs-tordai egyházkör nevében Dimény József esperes és Pálfi János Árpád felügyelőgondnok mondtak búcsúbeszédet.

Emlékük legyen áldott.

Ünnep után

„Aki énbennem hisz, annak örök élete van.” (Jn 6,47)

• Húsvét Isten szeretetének győzelme. Erről a mindent legyőző szeretetről tett bizonyosságot a Názáreti Jézus. Az evangéliumok feljegyzéseiben, ahogy a tanítványok megörökítették Jézus életét és tanítását, világosan áll minden kor embere előtt, hogy aki őt elfogadja és követi, az élet útját választja.

Ez az üzenet ma is feltölti emberi életünket: meg-elevenít, biztat, reménységgel tölt el, hiszen Jézus széttörte azokat a korlátokat, amelyeket az emberek állítottak, és szélesre tárta mindannyiunk előtt Isten világát. A szűk földi korlátok közé szorított embernek felmutatta az örökkévalóságot, az örök élet örömét, mely az Istenben bízó ember számára a legnagyobb lehetőség, mert az ő tanítása a mában élő ember számára is utat mutat. Jézus nem a haragvó Istent békítette ki, hanem a gyarlóságaival, bűneivel vergődő embert emelte fel a szeretet Istenének magaslatára. Ezért húsvét a hit ünnepe, mely győzelemről, diadalról szól. Péter kételkedő döbbenettel hajol az üres sír fölé, s talán az a gondolat jut először eszébe, hogy hogyan lesz tovább, de lelkének teljes szeretetével vall: „Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy én szeretlek Téged.”

A mindent kutató és vizsgáló értelem mellett ma is a szeretet erejében és hatalmában bízó hitre van szükségünk. A szeretet örök: nem hal meg, nem lehet keresztre feszíteni, és nem értéktelenedik el. A szeretet megújít, tartalommal tölti meg az ember életét, „sem a rozsdá, sem a moly nem tudja megemészteni”, és még a halál sem győzedelmeskedik felette, mert a szeretet maga Isten.

Jézus élénk tárta és megmutatta, hogyan lehet felemelkedni, igazán emberré válni. A szüntelen változásnak, mulandóságnak alávetett emberi életnek lehetősége van megismerni Istent, és megmaradni mellette. A bölcső és koporsó között vergődő ember élete alkalom, hogy Jézus tanításának elfogadásával és példájának követésével az üdvösségét munkálja, amely az örök életben teljeseedik ki. Erről az örök életről, Isten mellett való megmaradásról tanított és mutatott példát Jézus hirdetve, hogy aki őt befogadja és követi, az az élet útját választja.

A tanítványok elfogadták szavait, de nagypénteken értetlenül álltak a keresztfá alatt. A keresztre feszítés a halálát jelentette annak, aki az életben rejlő megoldásról és lehetőségről tanított: Isten szeretetéről. Nagypénteken más valóság mutatkozik meg: a rideg halál. Addig azt tapasztalták, hogy Jézus szavaival és tetteivel, erejével és Istenbe vetett hitével győzelmet hoz a halál felett. A nagypénteki megalázta-

tásban, reményvesztettségben, kitaszítottságban, gúnyolódás között úgy tűnik, hogy a halál győzött, az ember elesett, megsemmisült, tehetetlenné vált. A tanítványok teljes csődhelyzetet, összeomlást élnek át; minden ígélet és bizakodás hiábavaló. Jöhet-e még egy ember, aki teljesen Isten ügyének szolgálatában áll, aki jobban igazolja, hogy benne érkezett el az élet diadala?

Az Istenbe vetett hit, bizalom nagy próbája ez. Hinni kell akkor is, ha nem látunk kiutat, remélni kell ott is, ahol látszólag minden kapu bezárul. Tud-e Isten megoldást adni ott, ahol az ember maga utasítja vissza az egyetlen lehetőséget?

A megoldás az isteni szeretet, mely legyőzhetetlen és megmérhetetlen. Ez nyitja meg a sírt, tárja fel a kaput, mutatja meg az utat. Valljuk, hogy az örök élet az Atya ajándéka, az öröm forrása, s ezért lett húsvét Isten szeretetének győzelme.

Jézus keresztfán elhangzott szavai igazolják a teljes önátadást. Az Atya kezébe tette le életét, mely annak a nagy igazságnak a bizonyítása, hogy a kapcsolat, mely közte és az Isten között kialakult, nem szakadt meg, a halál sem választja el, nem szakíthatja szét. Jézus tudta, hogy az Atya szereti őt, és ebből a szeretetből nem taszítja ki. Erre a nagy isteni szeretetre hívta el tanítványait, ezt akarta velük megismertetni. Az Atyába kapaszkodott, s ez feloldott minden feszültséget. Így tudott győzni a halál felett, egyszerre téve tanúságot Isten atyaságáról és istengyermeki mivoltáról.

A tanítványok előtt csak akkor lett húsvét tartalma világos, amikor megértették, hogy Jézuson keresztül kitárul az élet, és megtapasztalhatják az örökkévalóságot. Isten nem ezt a földi életet nyújtja, toldozza-foltozza, hanem azt újjáalakítva vezeti célhoz az embert. Isten nemcsak kinyilvánította, hogy a halál felett is van hatalma, hanem azt is világosan előnkbe tárta, hogy az embert az üdvösségre vezeti a szenvedésen és elmúláson keresztül is.

Az örök élet nem holnap kezdődik, nem amikor koporsóba zárnak, hanem abban a „pillanatban”, amikor rádöbben, hogy Isten szeretetének hordozója vagy. Jézus ezt tanította, ezért halt meg, ezért él örökké, és tanítja ma is, hogy: aki hisz őbenne, annak örök élete van!

Húsvéti ünneplésünkéből ezt az örömmüzenetet vigyük magunkkal, hogy hitünk és szeretetünk által munkáljuk saját és közösségeink életét.

BÁLINT BENCZÉDI FERENC
püspök

FOHÁSZ

Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnék az én nevemben: ott vagyok közöttük.

(Mt 18,20)

FEKETE BÉLA

Gondviselő Istenünk!

Áldunk és magasztalunk, örökkévaló és mindenható Isten. Imára kulcsolt kezekkel és imára nemesített szavakkal szólítunk meg Téged, és lelkünkbe békesség költözik, a Hozzád tartozás békéje és öröme.

Isten! Mint föld mélyéről felfakadó tiszta forrást, úgy szólítottál életre, és tettel láthatóvá. Mint pici hegyi patakot, úgy indítottál, mely utat tör magának a tenger felé sietve, néha sietőn, néha meg-megállva, akadályokat, sziklákat kerülve meg vagy zúzva szét, de mindig a cél felé törve; mely útján fölé hajoló szomjazóknak mutatja meg önön arcukat; mely érdes kövektől nem szisszen, csak tisztul, és minden szennyet kidob magából útja során; mely jég alá szorulva várja a tavaszt, sziklák közé szorulva keresi a kiutat. S ha közeledik a nagy cél felé, mint aki sokfelé járt, sokat

látott, lassú bölcsességgel teszi meg a megmaradt utat az elfogadás, magába fogadás áldásától folyóvá duzzadva.

Istenünk, életünk folyását a Te szemed vigyázza. Add, hogy mindenkit magunkhoz engedjünk, azokat is, akik közelünkben csak szomjukat oltják. Hitünk, szeretetünk soha ne apadjon, lelkünkbe hullott gondok életünket ne zavarják. Ne engedd elfelednünk, hogy honnan indultunk, és hová tartunk. Add felismernünk, hogy minden egyes életnek célja van, s hogy minden egyes élettel célod van, és nem hossza, hanem tisztasága a legfontosabb.

Láttasd meg velünk, hogy nemcsak saját, de közösségi életünknek is ugyanilyen célja van.

Ilyennek őrizd meg életünket Isten, a bennünk és velünk haladó szereteteinkkel együtt. Ámen.

A Biblia és az unitáriusok

RÁCZ NORBERT

„Amikor Fülöp odafutott, hallotta, hogy Ézsaiás prófétát olvassa, és megkérdezte tőle: »Érted is, amit olvasol?«” (ApCsel 8,30)

Ebben a hónapban, az unitárius hitelvekről szóló rovatban a Bibliáról szeretnék néhány gondolatot megosztani. Mottóként szentírásbeli részt is választottam, mégpedig azt a kérdést, ami – meglátásom szerint – alapvetően fontos ebben a témában.

Kezdjük ezt az ismerkedést azzal a megállapítással, hogy a Biblia a világ legolvasottabb könyve, az első nyomtatásban is megjelent, egyben a legtöbb nyelvre lefordított és legtöbb példányban megjelentetett kötet, amely a világ minden részében ismert mű. A Biblia egy 66 könyvből álló gyűjtemény, amelyet nem egy időben, hanem különböző korokban, különböző szemléletű emberek írtak, különböző céllal. Lényegében egy több mint ezer éves folyamatról van szó, bár a pontos behatárolást nagyon megnehezíti a birtokunkban levő legkorábbi kéziratok, valamint a bennük foglalt történetek, gondolatok közötti időbeli eltolódás. Másképp fogalmazva: jóformán egyetlen szentírásbeli könyv sem abban a korban született, amelyet bemutat, illetve azok a források, amelyekkel

most rendelkezünk, nagy valószínűséggel nem a legelső, hanem másolatok, amelyek túléltek az évszázadokat. A helyzetet bonyolítja továbbá az is, hogy a kéziratokat a másolás rendjén többször átdolgozták, átszerkesztették, így azzal a helyzettel szembesülhetünk, hogy egy adott könyvön belül évszázados eltéréseket mutató szövegek találhatók.

A Biblia kialakulása, szerkezete

Ezeket előrebocsátva hadd szóljunk e könyv szerkezetéről. A Bibliának két fő része van, az Ó- és Újszövetség. Az első 39, a második 27 könyvet foglal magában. Eltérés van az ún. *protestáns* és *katolikus* Biblia között; e második tartalmaz még néhány ószövetségi könyvet, amelyeket a kanonizáció folyamán (lásd lentebb) elfogadottaknak minősítettek, ám amelyeket a 16. századi, korai protestáns teológusok elvetettek azzal az érveléssel, hogy a legelső listákban nem szerepelnek. A két könyv közül nyilvánvalóan az Ószövetség a régebbi, amely elsősorban a judaizmus szent könyve, de ugyanúgy Istentől ihletett műnek tartja azt mind a kereszténység, mind pedig az iszlám. Az Ószövetség

héber és arám nyelven íródott, tagolása pedig eltér a héber és a keresztény kultúrában. A zsidó közösség az Ószövetséget három részre osztja, azaz a Törvény könyvére (Tóra – Mózes öt könyve), a Próféták könyveire (Neviim) és az Írások könyveire (Ketuvim). A három szó kezdőbetűiből születik az Ószövetség héber elnevezése, a *Tanakh*. Az Ószövetség első ismert görög fordítása a *Septuaginta* (általában LXX-ként jelölik), azaz a Hetvenes fordítás, amelyről azt mondja a legenda, hogy hetven (vagy 72) tudós, hetven (vagy 72) nap alatt fordította a híres alexandriai könyvtár számára. Innen az elnevezés is. Az Ószövetség könyvei kezdetben különálló munkák voltak, amelyekről keletkezésük után jóval később döntötték el, hogy megfelelő, azaz szent irat, vagy sem. Így alakult ki az ószövetségi kánon, azaz mérce, amely tartalmazza azoknak a könyveknek a listáját, amelyek „elfogadottak”, azaz helyesek, jól tolmácsolják az isteni kijelentést. Nyilvánvalóan a rengeteg más, korabeli könyv és irat, amelyekről ezek a kanonizáló zsinatok másképp rendelkeztek, hamisnak vagy rejtett értelműnek nyilvánították. Közülük többet aztán megsemmisítettek, csak néhány maradt meg jelen pillanatig.

Az Újszövetség a Szentírás második nagy része, amelyet kimondottan a keresztény közösségek tartanak szentnek. Az Újszövetség 27 könyvét a hétköznapi, azaz koiné görög nyelven írták, Jézus halála után. Az újszövetségi könyvek keletkezésének pontos meghatározása a fentebb említett okokból kifolyólag ugyancsak nehéz, bár annyi mégis megállapítható, hogy e könyvek valamikor Jézus után 50 és 100–120 évvel íródtak. E könyvek közül néhány páli levél a legelső, míg az evangéliumok, az Apostolok cselekedeteiről szóló könyv és a többi levél jóval későbbi. Időrendben a sort a Jelenések könyve zárja. A kanonizáció folyamata ugyanúgy lejátszódott az Újszövetség esetében is. Ennél a kanonizáló zsinat azt tartotta szem előtt, hogy az adott művek mennyire hordozzák az akkori Egyház felfogása szerinti keresztény igazságokat. Így a négy evangélium megelőzi a kánonban a páli leveleket. Az újszövetségi kánon lényegében fontossági sorrend tehát, és ebben az esetben is meg kell állapítani azt, amit már korábban leírtam, hogy a rendteremtő folyamat után a „mérce” el nem érő könyveket (evangéliumok, levelek stb.) üldözték, elégettették, eretneknek nyilvánították.

A Biblia helye az Egyházban – történeti áttekintés

A témakör tárgyalásánál előre kell bocsátani a kérdés lényegét. Alapjában véve arról van szó, hogy teológiai, vallásos kérdésekben mi alapján dönthető el, hogy mi a helyes magyarázat, értelmezés. Lényegében tehát a tekintély kérdéséről van szó. Alább ezt a téma-

kört próbáljuk két szempont – történelmi és hittani – szerint körüljárni.

A kereszténység legkorábbi korszakaiban is fontos volt az írott szövegek tekintélye, amelyekről már akkoriban is azt tartották, hogy eligazítást adnak az igaz és a hamis értelmezés között. Felfogásuk szerint a Szentírás Istentől ihletett művek gyűjteménye, tehát a legmegbízhatóbb forrás a hitelesség eldöntésében. Igen ám, de igen sokszor megtörténik, a Bibliát olvasva, hogy bizony a különböző részek ellentmondanak egymásnak, így nehéz meglegelni a tényleges isteni akaratot a sorok között. Így alakulhatott, hogy a szövegek helyes értelmezésének szabályai már a legkorábbi keresztény szerzők számára is kulcsfontosságúak voltak. A különböző értelmezői iskolák közötti eltérések viszont arra kényszerítették az Egyház vezetőit, hogy keressenek olyan további tekintélyforrásokat, amelyek kétségfölvétivé teszik az értelmezést. Így maga az egyházi intézmény is döntőbíróként szólhatott a helyes és helytelen értelmezések beazonosításában. Később adódtak hozzá e kettősséghez a korai keresztény gondolkodók, azaz az egyházatyák és más nevesnek tartott egyházi emberek munkái is. Összegezve tehát: az Egyház, az igazság eldöntése érdekében, elsősorban a Szentíráshoz fordult, de ha ez nem volt egyértelmű, akkor meg kellett nézni a régiek valóságait, s ha itt sem találtak eligazítást, akkor az intézmény vezetőinek, gondolkodóinak meglátásai dogma értékűvé, azaz megkérdőjelezhetetlen, isteni ihletettséggel rendelkező egyetemes törvény rangjára emelkedtek.

A középkorban az Egyház egyáltalán nem nézte jó szemmel, ha az egyszerű emberek is forgathatták, vagy olvasták a Bibliát, ugyanis az akkori felfogás szerint az egyszerű, tudatlan emberek könnyen félreérthették a szentírásbeli történeteket, ez pedig eretnekiséghez vezethetett. Változást a keresztény gondolkodásban a 16. századi protestáns reformáció hozott, melynek legfontosabb elvei között található a *sola Scriptura*, azaz egyedül az Írás eszméje. A már Luther által is igen fontosnak tartott elv szerint a keresztény teológiának nem lehet más alapja, vitás kérdésekben más tekintélye, mint a Szentírás. Amennyiben nehezen értelmezhető kérdéssel találkozunk az olvasó, akkor azt más bibliai helyekkel kell elemezni. Minden keresztény személynek kötelessége tanulmányozni a Bibliát, mert ez segíti elő őt abban, hogy Isten törvényét megértse, és aszerint éljen. Luther ezekből kiindulva nekilátott a Szentírás német nyelvre való lefordításához, addig ugyanis csupán a tanultabb rétegek számára érthető latin nyelven volt elérhető a hitforrás. Luther 1520-ban meg is jelentette a teljes Újszövetség-fordítását, majd 1534-ben készen állt az Ószövetség német nyelvű változatával is. Tette után sorra jelentek meg a nemzeti nyelvekre átültetett Biblia-fordítások is. Az első teljes magyar bibliafordítás Károli

Gáspár nevéhez fűződik, aki 1590-ben fejezte be a közkedvelt, ma is használatban levő, Vizsolyi-bibliaként emlegetett átültetését, de említésre méltó Heltai Gáspár 1565-ös, szinte teljes fordítása is. A nemzeti nyelvekre való fordítások mellett a Biblia elterjedését elősegítette a nyomda megjelenése is, így rövid idő alatt a nagy tömegek számára is elérhetővé vált e könyv.

A Szentírás ismerete vált a protestáns teológusok fő erényévé és fegyverévé. A mi Dávid Ferencünkről is azt említik a források, hogy betéve ismerte a Bibliát, így nem volt helyzet, amelyre ne talált volna alkalmas idézetet. Az erdélyi antitrinitáriusok mindvégig azt követelték vitapartnereiktől, hogy a teológiai műszavak elhagyásával, csupán bibliai alapokon állva vitázzanak Isten lényegéről és akaratáról.

Az 1590-ben nyomtatott Vizsolyi-bibliának a világon 54 fennmaradt példánya ismeretes. A képen látható példány a vizsolyi templomban található

A protestantizmus erős biblicizmusa hatással volt a római katolikus álláspontra is, így a Szentírás olvasása széles körben és felekezeti korlátoktól mentesen, egyaránt üdvös és helyes cselekedetnek számított. A Biblia tekintélye, kiemelt szerepe nem tette lehetővé azt, hogy az egyre nagyobb szakmaisággal operáló tudományok a maguk módszereivel elemezzék annak könyveit. Ebben a felvilágosodás korszaka hozott változást, amikor végre lehetővé vált a tudósok számára, hogy ugyanazokkal a módszerekkel elemezzék a bibliai szövegeket, amelyekkel az ókor más megmaradt munkáit vették górcső alá. Ezt a folyamatot bibliakritikának nevezzük, ám itt a kritikát nem annyira a Szentírás bírálataként, hanem inkább módszeres, tudományos kutatásként kell értelmezni. E kutatási folyamat mutatta ki végül a Biblia összetettségét, gazdagságát, gyakran a leghitelesebb, legrégebbi részletek beazonosításában kulcsfontosságú szerepet játszott. Ez a kitétel a következő részben lesz fontos számunkra, ott, ahol kimondottan az unitáriusok hozzáállását tárgyaljuk majd, ugyanis az unitárius teológia nézőpontja ezen kutatások eredményeit beépítette hittani rendszerébe is.

A Biblia helye az Egyházban – hittani áttekintés

Utaltam már arra, hogy a Bibliával való foglalkozás a tekintély kérdéséhez vezet el minket, illetve felveti a helyes magyarázás kérdését is. A legtöbb keresztény felekezet – közöttük elsősorban a hagyományos protestáns egyházak, valamint az ezekből kialakult felekezetek – napjainkban a Szentírásban a kijelentés egyedüli forrását, az isteni igazság egyedüli közvetítőjét látja a Bibliában. Amit a Biblia mond, az mind igaz úgy, ahogy a Biblia mondja, ami pedig nincs benne a Szentírásban, arról pedig nem is érdemes beszélni, mert nem segít a vallásos fejlődésben, sőt: veszélyes is lehet a hívő számára. Egy régies megfogalmazásban ezek a felekezetek a Szentírás betűjét tartják fontosnak. Ha benne van az Írásban, akármennyire furcsa vagy nehezen érthető, értelmezhető, akármennyire hihetetlen, az úgy van.

Egyesek igen radikálisak is ebben a tekintetben, például akkor, amikor a nők alacsonyabbrendűségét szentírásbeli passzusokkal támasztják alá. Mások – a mérsékeltebb álláspontok képviselői – megengedik a történelmi fejlődés gondolatát, de a konkrét, elfogadhatatlannak tartott, törvények által előírt helyzeteket próbálják enyhébb, elfogadhatóbb, megengedőbb részletekkel alátámasztani. Így például a nők alacsonyabbrendűségének gondolatát a jézusi emberszeretet törvényével vagy más helyekkel próbálják alátámasztani. A gyakori ószövetségi vérengzések tényét pedig más, szelídebb, egyetemesebb élettiszteletet hirdető újszövetségi részekkel magyarázzák. Ezáltal eleget is tesznek a sola Scriptura elvének, de az általuk igaznak vélt hittételekkel sem kerülnek összeütközésbe.

Az unitárius álláspont

Térjünk vissza a bibliai mottóhoz: „Érted-e, amit olvasol?” Ugyanis ez az alapvető kérdés. Kezünkben van egy heterogén, ókori szövegegyüttes, amelyet bármennyire is próbál egységesíteni a gyakran csúsztató fordítói, értelmezői közösség, mégis kicsúszik a kézről, s kivillantja sokszínűségét, összetettségét. Ugyanakkor mi magunk is azt állítjuk, hogy ez az adott, heterogén szöveg Isten kinyilatkoztatott akarata az ember számára, hitünk alapirata és mércéje, amelyhez vissza kell térni a kérdések tisztázása érdekében. Végül adottak azok a tudományos, történelmi, filológiai eszközök, amelyeknek segítségével hasonló korú szövegek megértésében és értelmezésében szép eredményeket ért el a kutatás. Feladatunk pedig az, hogy a birtokunkban levő eszközökkel kihámozzuk a tiszta isteni akaratot, amit aztán hitünk mércéjeként használhatunk.

Az első kérdés, ami felmerül, az a kinyilatkoztatás mikéntjére utal. Hogyan nyerték el a szent szerzők a tudást? Vajon nekik és csak nekik Isten szó szerint a fülükbe súgta, szó szerint lediktálta a mondanivalóját? Hitünk szerint inkább arról van szó, hogy a szerzők megsejtettek, rájöttek egy-egy igazságra, és készíttetés érezték arra, hogy ezt közöljék másokkal is. Nyilván ezek az emberek sem voltak mentesek koruk kulturális sajátosságaitól. A világot csak a birtokukban levő tudás és felfogás szerint írhatták le, azokkal az erkölcsi és társadalmi normákkal, amelyek őket meghatározták. Így az egyetemes isteni törvény fölé gyakran helyezkedik a nacionalista öntudat, vagy legitimitást nyer az Isten nevében elkövetett bűn is.

A kinyilatkoztatás tehát nem egy sematikus tollbamondás eredménye, amelyhez az embernek csak annyi köze volt, hogy ő fogta a tollat, hanem az akkor és ott élő ember elvein való átszűrés rendjén öltött testet. Amúgy ez ma is pont így történik. Ez olyan, mint a fény, amelynek számunkra csak egy bizonyos sávja látható. Az infravörös vagy ultraibolya sugárzás számunkra nem fogható fel úgy, ahogy a kék színt érzékeljük, pedig ugyanúgy jut el hozzánk. Az örök, isteni kijelentés is ilyen, a mindenkor ember értelmi és kulturális szűrőjén mosódik át, és e szűrés során veszít tisztaságából, a megfogalmazás esetlegessé, gyakran félreértelmezhetővé teszi a szöveget. Nekünk, az olvasónak pedig az a dolgunk, hogy felte-

gyük magunknak a kérdést: ki írta ezt a szöveget? Mikor írta? Miért írta? Kinek szánta? Kik írták át a szöveget? Miért írták át azt? Illetve a legfontosabb: *Mi a mondanivalója számomra? Mi az értelme az én életemben ennek a bibliai résznek? Mit tanulhatok belőle?* Annak érdekében viszont, hogy ezeket a kérdéseket helyesen tudjuk megválaszolni, ismerni kell a hátteret, meg kell ismerni a szerzőt és korát.

És végül még egy dolog. A szöveg sosem áll csak önmagában. Az értelem mindig feleúton van az olvasó és a szöveg között. A lényeg a párbeszéd révén bontakozik ki, amikor az ember kommunikálni kezd a szöveggel. Így van ez a Biblia esetében is. Beszélgetni kell a szöveggel, meg kell keresni a történet mögött rejtőző lényegét, ami nekünk szól, ami számunkra az adott élethelyzetben fontos lehet. A Bibliát nem érdemes gépiesen olvasni, nem érdemes csak pusztán a szavak rendjén kibontakozó eseményre figyelni, hanem azzal a sejtelmes érzéssel kell fellapozni az oldalait, ahogy a verseket szoktuk ízlelgetni: azzal a tudással, hogy a pusztán szavak túlmutatnak önmagukon, hogy mögöttük ott van a számomra fontos üzenettel bíró lényeg, ami arra vár, hogy azt én felfedezzem. Ha bármikor kezünkbe kerül a Biblia, lapozgatása közben kérdezzük meg magunktól, vajon értjük-e, amit olvasunk, és keressük azt az igazságot, ami gyakran a betűk mögé rejtve, ezerarcúan, de mégis ott van.

Nemzet- és hittestvéreink Kelet-Magyarországon

Autóbuszos kirándulás egyházközségi világi vezetőknek

Kedves gondnokok, keblitanácsosok, nőegyleti vezetők!

Kelet-Magyarországot megismerni nagy kihívás. Nemzeti emlékhelyek sokasága fekszik ezen a területen, minden város, minden vár a nemzet küzdelmeiről, veszteségeiről és győzelmeiről regél. Unitáriusok elszórta élnek ezeken a helyeken, de élnek, és őket megismerni és felkarolni kötelességünk.

Kérjük világi egyházi vezetőinket, hogy szakításnak időt erre a különleges zárandokútra. **Július 23–26.** között utazzanak velünk **Kocsordra, Nyíregyházára, Sárospatakra, Monokra, Miskolcra, Egerbe, Debrecenbe és Füzesgyarmatra.**

Az utazás társasgép-kocsival történik székelyudvarhelyi indulással. A zárandoklatot legtöbb 40 személyre tervezzük, így a bejelentkezések időpontja szerint áll össze a csapat.

Az elszállásolás panziókban történik, Nyíregyházán, Miskolcon és Debrecenben. Az ebédet vendéglőben fogyasztjuk el, a reggelit szálláshelyünkön, a vacsorát gyülekezeti alkalmak keretében.

A négy nap teljes ellátása, valamint a szállítási költségek személyenként 450 lejbe fognak kerülni, mert igyekszünk minél takarékosabbra szabni a kiadásokat.

Kérjük az egyházközségek vezetőségét, hogy a világi vezetők zárandokútjának kiadásaihoz legkevesebb 50 %-ban járuljanak hozzá.

Bejelentkezési határidő: 2013. május 25.

Bejelentkezni a 0751-129-286-os telefonszámon vagy a szkingareka@gmail.com villámpostacímen lehet.

Magyarországi vezetőink *Bartha Mária Zsuzsanna, Kriza János, Lakatos Csilla, Pap Gy. László, Balácsi László* Magyarországon szolgáló unitárius lelkészek.

A zárandoklat erdélyi vezetője Székely Kinga Réka lelkész, hitéleti és missziói előadótanácsos.

LÉLEKGyakorlat

Bátorság

„Legyetek erősek és bátor szívűek mind, akik az Úrban reménykedtek.”

(Zsolt 31,25)

Mostanság ünnepeltük nagymamám 90. születésnapját. Szeretnék megosztani az Unitárius Közlöny olvasóival néhányat azokból a rendkívüli változásokból, amelyeket átélt kilenc évtized alatt, és melyeket megosztott velem. Emlékszem, amikor elmesélte, hogyan fogadták a faluban az első kerékpárt, az első autóbilit, az első villanygőzt. Talán szóról szóra fel tudnám idézni történetét a II. világháború után visszavonuló német és az előretörő orosz katonák viselkedéséről. Arról, hogy milyen érzés volt számára, amikor egy lúdért fegyvert tartottak a fejéhez. Egyedül nevelte gyermekeit, küzdött, gürcölt, harcolt. Akiknek a családtagjai ilyen szép kort értek meg, azok sok ehhez hasonlót hallhattak. Most ugyanúgy, mint én, rácsodálkozhatnak arra, hogy szeretnénk milyen otthonosan mozog az új világban, jól elvan a televízió

távírányítójával, használja a telefonkészüléket stb.

Egyszer megkérdeztem nagymamámtól, hogy miként tudta ép ésszel átélni élete nagy változásait. Azt mondta: HITTEL. Mióta eszem tudom, azóta úgy emlékszem rá, mint az asszonyra, aki szereti Istent. Mindig úgy láttam, hogy az élet derűje ragyogott az arcán. Ezért is hittem el a válaszát.

A Biblia újszövetségi részében, Pál apostol leveleiben van két rendkívüli fogalom: *a lélek ajándékai* (hit, egyedüllét, gyógyítás stb.) és *a lélek gyümölcsei* (szeretet, jószág, öröm stb.). 22 lelki ajándékról lehet olvasni, amelyeket hasznosítva gyümölcset teremhetnek. Ezek közül egyik a hit. Gyülekezeti bibliaóráink alkalmával több háznál is feltettem a kérdést: *Milyen jellemvonásai vannak az Istenben hívő embernek?* Mindenhol elhangzott: *a bátorság.*

Az Istenben hívő ember bátran tekint a jövőbe. Az élet változásainak elfogadásához hit kell. A hívő ember „az Úrban reménykedik”. A

DEMETER
SÁNDOR
LŐRÁND

hittel teli ember „erős és bátor szívű”. A változásban is képes pozitívan kezelni a félelmeit. Kurt Tepwertein (*Életcélok* című könyvében) az ilyen embert zseninek nevezi, és egyik erényének a bátorságot tartja. Most Tepwertein alapján egy háromlépéses bátorság- és bizakodásnövelő gyakorlatot ismertetek:

1. *Képzeld magad elé életed egyik problémáját. Képzeld azt, hogy beszélgetsz vele, és írd le, hogy mit tanulhatsz az esetből.*

2. *Írd le egy lapra múltbeli félelmeid, majd vizsgálj meg, hogy mi az, ami valóra vált. Meglepődve tapasztalod, hogy még 10 százaléka sem.*

3. *A jövőben, mielőtt cselekednél, a „nem” és „igen, de” tagadást kifejező kijelentéseid változtasd át „igen, és”-re. Amikor egy problémával kerülsz szembe, először mindig azt kérdezd meg magadtól: Igen, és ezt most hogyan tudom megoldani? A kérdést és a választ is hangosan mondd ki, vagy írd le. Majd aszerint cselekedj.*

Zene által imádkozni...

DIMÉNY JÚLIA CSILLA

• Jóleső érzés a templom felé közeledve meghallani a kiszűrődő orgonahangot – jegyezte meg egy alkalommal hívünk, templomból kijövet. Egyházi és lelki életünk ritmikusságát a vasárnapi, meghitt istentiszteletek biztosítják. A minél szebb orgonajáték elsajátítása, a szüntelen önképzés és tanulás érdekében találkoztunk idén is március 8-án, immár harmadik alkalommal, a marosvásárhelyi

Bolyai téri egyházközségben megrendezett kántortovábbképző tanfolyamon. Mintegy 25-en voltunk kíváncsiak arra, hogy milyen újdonságok várnak ránk ez alkalommal.

Nagy László főjegyző köszöntött mindannyiunkat, eredményes munkát kívánva. Ugyanakkor egy kis édességgel is kedveskedett a kántornőknek Nőnap alkalmából. Figyelmességét köszönjük.

Tanáraink a tőlük megszokott, jó hangulatban igyekeztek átadni tudásukat. Dr. Csíky Csaba ezúttal is a kórusvezetés fontos, gyakorlati tudnivalóit ismertette. Hangsúlyozta, hogy a kóruspróba egyik legfontosabb mozzanata a bemelegítés. Minden egyes alkalommal be kell melegíteni a hangszálakat. Először gyakoroljuk a csukott szájjal való zümögést úgy, hogy a fogak ne érjenek össze, majd fokoza-

tosan áttérhetünk a hangokkal való játékokra. Az irányító megadja a kellő hangot és ritmust is a kórusnak. Mivel a kórus önkéntelenül is utánozza a karvezetőt, az ének szövegét nagy szájnýilással, artikulálva kell mutatni-énekelni. A műélvező közönség pedig hálás lesz, ha értheti a szövegét is a zeneműnek, amit a kórus előad. Új ének tanításakor fontos, hogy a szólamokat előre megtanulja a karvezető, és csak miután ezeket biztonságosan elsajátította, fogjon neki megtanítani kórusának a darabot. A nehezebb részeknél újra és újra ismételtetni kell, amíg mindenkinek sikerül kiénekelni, saját szólamán belül. Csak amikor megtanulta a kórus a szöveget, jön el az ideje a díszítéseknek és a különböző dinamikai megoldásoknak.

Ez alkalommal Erkel Ferenc *Éljen a hazal* című kórusművét, valamint Csiky Boldizsár *Dicsérje az Istent minden nép* című népdalzsoltárát tanultuk szólamonként és együtt is énekelni. A jövő évi ter-
vünk és célunk az, hogy a kántorok kórusa egy környékbeli gyüle-
kezetben szerepeljen rövid műsorral, imahét alkalmával. Az illető zeneműveket előre elküldik mindannyiunknak, ezeket otthon megtanulva a kántorképzésen csak össze kell énekelnünk.

Az orgonán való játszáshoz, akárcsak a való élethez, az akarat-hít-cél hármas egységének együtt kell érvényesülnie – emelte ki előadásában Strausz Imre István, a Művészeti Egyetem tanára. Szükséges felállítanunk magunknak egy nagy célt, például, hogy bizonyos – gyakorlással töltött – idő elteltével koncertet adunk. Azonban nagy szükség van kis célokra is, úgymint egy-egy akkord tökéletes eljátszása, vagy a mindennapos gyakorlás. Kifogásaink ellenére is találnunk kell időt magunknak erre, hiszen tőlünk függ saját időnk beosztása. Érdemes ennek érdekében előtervezést végezni, pl. eldöntjük, hogy hetente megtanulunk 4 ütemet játszani. Ez a mun-

ka is megfeszített figyelmet és koncentrációt igényel.

Felvetődött a kérdés, hogy hogyan tanuljunk új darabot? Első lépés a tájékozódás, a kutatói háttér munka. Megismerkedünk a szerzővel, munkásságával, a korszakkal és a stílussal, amit képvisel. Megnézzük, mi a darab története, hogyan keletkezett. Második lépésként megpróbáljuk értelmezni, formailag látni, belső hallással hallani, érezni. Harmadik lépés pedig a darab részenkénti gyakorlása, amikor a lassú játékmódtól indulunk el. Ehhez kaptunk egy nagyon jó játszási útmutatót, ami segít abban, hogyha elakadunk a tanulásban, mit tegyünk.

Néhányan közülünk a megadott Bach-prelúdiumot sikeresen feljátszották, legtöbbünknek azonban nehéznek tűnt a feladat. Szenzációs ritmikai játékokkal töltöttük a péntek estét, amikor egymásra hangolódva sikerült végigmutatnunk, -zenélnünk a kért utasításokat.

A szombat délelőtt, Molnár Tünde orgonaművésznő irányításával, a Passió eléneklésével, valamint a szertartások alatt játszandó zenedarabok megismerésével telt. A tanárnő elmesélte, hogy Bach idejében, a barokk korban, a nők fel sem mehettek a karba, sőt a katolikus egyház csupán 1545-ben ismerte el azt, hogy nekik is van lelkük. Mivel a nők nem énekelhettek a kórusban, a magas szólamokat kisfiúk énekeltek. Lipcsében napjainban is működik ilyen kórus. Érdekes részletet tudtunk meg a Passióról, és pedig azt, hogy Dúr hangnemben íródott. Ez a hangnem általában az örömet fejezi ki. A rekviemeket, szenvedéstörténeteket moll hangnemben írták. Nem derült fény arra, hogy az unitárius Passió miért íródott mégis dúr hangnemben. Péterffy Gyula így vall az 1957-ben írt Passió keletkezéséről: „Akkor még se magamnak, se másnak nem tudtam megmagyarázni, csak írtam-írtam a hangjegyeket, ahogy szok-

ták mondani, úgy, ahogy jött magától. De most már tudom, Kodály erre is megtanított, egyik előadásában mondván: »Részesévé kell lenni az élő hagyománynak... és az előadás módját az ember emlékként kell hozza magával.« Ezt az emléket Torockóról hoztam, ahol Jóapám, id. Péterffy Gyula egy fél évszázadon át rendkívül jó hangadottsággal, igen szépen énekelte. Magam, mint rövidnadrágos fiúcska, a csűrben levő szekérbe felállva már írás nélkül is tudtam énekelni *a mi Urunk Jézusnak kinszenvedését* azzal a dallammal, amit apámtól hallottam, tanultam. Vajon apám honnan tanulta? Arra derít fényt a lókodi Sándor Istvántól 1820-ban másolt Passió, melyet később felesége révén Tóth Vilmos szentábrahámi énekeszér örökölt, aki apámnak tanítója, nagyapámnak, Péterffy Mihály-nak pedig szolgatársa volt. Ennek a Passiónak a dallama viszont megegyezik az általam ismertével. Igazoltnak mondhatjuk, hogy az a gyermekkoromban már tudott dallam jó pár száz éves.”

Szövegét a négy evangélium alapján, rövidebb, egységes formában dr. Erdő János és Lőrinczi László állították össze. Előadása történhet orgona vagy harmóniumkísérettel, vagy kíséret nélkül. A megszemélyesítő szerepeket: Jézust, az evangélistát, Pétert, Júdást, a főpapot, Pilátust és a századosot külön-külön személy, míg a tömeget a kórus éneкли. Neves zenetörténészek az unitárius Passiónál azt értékelik, hogy az a középkorból örökölt, gregorián korális dallamhagyományt őriz, ami Európában egyedülálló jelenség.

Isten azért teremtette a zenét, hogy szavak nélkül tudjunk imádkozni – vallja John Lennon. Tegyük mi is magunkévá ezt a hitet, és játsszunk minél szebben az orgonán. Ne féljünk a kihívásoktól.

Kitartó gyakorlást és szép éneklést kívánva mindannyiunknak kíváncsian várjuk a jövő évi találkozást!

In memoriam Nagy Ödön

Hirdetőtábla

• 1959-ben kérdeztük meg egymást: téged minek hívnak? Te Ödön voltál, én Dénes. A jelzett esztendő őszétől 2013. március 3-ig az Élet nagy katalógusában kenyeres pajtásként egyazon hirdetőtáblán szerepelünk.

A hirdetőtábla a hajdani Egyetemi Fokú Protestáns Theológiai Intézetet (mi csak teológiának mondtuk és írtuk) folyosóján volt, a főtitkárság és a rektori hivatal előtti falon. Idefüggesztették ki a tudnivalókat, melyeket a tiszteletes ifjúság esetenként jól, esetenként ellenszenvvel vett tudomásul. Olyan is volt, hogy a nem tetsző közleményeket a diákok karikatúra rajzokkal vagy csúfondáros megjegyzésekkel tették ékelenné. Azért, hogy ez elkerülendő legyen, egy lakattal ellátott drótháló ajtót tettek a hirdetőtábla elé olyan távolságra, hogy ceruzával ne érjük el a szövegeket.

1963 tavaszán – ha nem csal az emlékezetem – az egész teológián (három felekezet) 12 hallgató állt államvizsgára, amit kispapinak neveztek a berken belül. Unitáriusok ketten voltunk: Te meg én.

A hirdetőtáblára névsor szerint tüntettek fel. Erősdí volt az első, s az F betűvel kezdődő nevemmel én voltam a második. A többiek később: Geréb, Juhász, Jánosi, Kallós, Kovács és így tovább... Te Nagy előnevvel valahol ezek után, hátrább szerepeltél. Mind-

nyájunk neve után odaírta a gépíró, hogy IV. éves theol. hallgató.

A jelzett sorrendben mentünk be a szorítóba, egy-két óra gyötrelme után közölték, hogy a szigorlatot elfogadták. Szorongtunk a folyosón fekete ruhában, nyirkos tenyérrel, vacogva s mégis verejtékesen.

Sikeresen „átestem” a szigorlaton, s odamentem a hirdető táblához, s lám, csodák csodája, nem volt lelakatolva. Azonnal vettem egy színes ceruzát, s a nevem mellett a IV. éves theol. hallgató szót kihúztam, s rögvést odaírtam, hogy unitárius lelkész.

Stréberségem ma is szégyenem, mert a vizsgázás lázában odamentem Hozzád, és azt kérdeztem, hogy te még diák vagy?

A válaszod, mely nekem útirányt sugallt, már elveszett az idők tengerében. Pár óra eltolódással Te is unitárius lelkész lettél, s az Élet nagy hirdetőtábláján soha többet nem „szívattuk” egymást.

A hirdetőtábla szószékké minősült, s fekete palástban végig vacogtuk, nyirkos tenyérrel, verejtékesen az életet, s most a Nagy Szigorlaton Te már átestél.

Drága kenyeres pajtásom! Te már nem olvashatod el ezt a pár soromat, pedig leütném a drótozott ajtó lakatját, és az Élet Hirdetőtáblájára szép nagy betűkkel írnám Nagy Ödön neve után, hogy *Isten Veled!*

FARKAS DÉNES

„...a mi Istenünk nevében zászlót lobogtassunk...”

Nincs semmi különös abban, hogy egy gyerek világra jön, a születés akkor válik igazán egyedi és különleges alkalommá, amikor a saját gyermeked születik meg, és jelzi hangjával, hogy megérkezett a világba. E jelen írás is, tárgyát illetően, azért különleges, mert a datkiak számára a születést örökíti meg. Az elmúlt év januárjában sikeresen megalakult a datki nőszövetség, és egy felnőtt vegyeskórust is sikerült összehívunk. Egy év munkája, kudarca és sikerélménye szülte a vágyat: *„Hogy örvendhessünk a te szabadulásodban, és a mi Istenünk nevében zászlót lobogtassunk: teljesítse az Úr minden kérésedet!”* (Zsolt 20,5–6)

Március első péntekén, immáron második alkalommal, szerveztük meg a női világimanapot. A közös imádkozást követően egy rövid előadást hallhattunk az ima szerepéről, fontosságáról, majd a nőszövetség elnöknője *Az asszony becsülete* című népmese mondanivalója által hívta fel a figyelmet a női értékekre, a nőszövetségi összefüggéseink fontosságára, szüksé-

gességére. Ezután a nőszövetség alelnökei elhelyezték az újonnan elkészült zászlót, és Isten áldását kértük a nőszövetség további munkásságára.

Egy év sikeres összehangolódás után a kórus is zászlóját bontogatta. Március 15-én a 165 évvel ezelőtti eseményekre emlékeztünk, és a kórus egyéves születésnapját ünnepeltük. Ez alkalommal meg is „kereszteltük” a kórust, mely felvette a néhai énekvezér Tóth Gyula nevét, aki több mint félévszázadon keresztül szolgálta a gyülekezetet. Kovács Éva, az egyházközösség énekvezére és kórusunk vezetője köszöntő szavaiban felhívta a figyelmet a zene sokrétű hasznára, a közös éneklés felemelő hangulatára és szépségére. A zászló elhelyezése és az áldáskérést követően hallhattuk a kórus előadását. Az apró szeretetvendégség most sem maradt el, és a csendes belső imádkozás sem, amelyben titkon Istenünkhöz imádkoztunk, hogy viselje gondját, és áldásával árássa el az együtt gondolkodó asszonyok és a kórusban „egy húron pendülők” életét, hogy Isten nevében örvendezve lobogtathassuk zászlóinkat.

MAJOR LÁSZLÓ

LÉLEK-TÉR-KÉP

Felnőttképzés

Mérei Ferenc professzor szerint: „A pszichológia missziója (...), hogy mindenkinél megtanítsa, miként is működik a lelkünk, mert csak a tudatosság véd meg bennünket a manipulatív hatásokkal szemben.” Évente legalább egyszer, a nagykorúsítás idején, elgondolkodom azon, hogy mit is jelent a felnőtté válás. Ugyanezt teszik a diákjaink: négy színdarabot alkotnak válaszaikból. Így mindig ennek a létélménynek egy új, friss szemléletével találkozom, ami aktualizálja számomra a felnőtté válást, mint témát, és meggyőző arról, hogy ez egy folyamat.

Az idei maturandus egyik darabjában többször is elhangzott a következő bevezető szöveg: „Felnőtt az, aki...”, majd ilyenekkel folytatták: „tud játszani”, „tud bocsánatot kérni”, „tud adni és kapni” stb.

Én ezt úgy egészíteném ki, hogy: felnőtt az, aki a benne levő feszültségeket megtanulja kezelni.

Gondoltál már arra, hogy benned mitől születik feszültség? Mit tesz veled ha lelki falakat döngesz sikertelenül, ha beszélnél, de nincs, aki meghallgasson, ha értelmetlennek véled a mindennapi rutinfeladatokat, ha úgy érzed, a belső igazságod és a világ igazságossága nem találkozik, ha gyermekként kezelnek, de te már felnőtt vagy, ha felnőttként kezelnek, de te inkább maradnál gyerek, ha a hitrendszeredet állandóan védened kell, mert nem olyan, mint az átlag?

Sorolhatnám a feszültség forrásait, mely kiapadhatatlan és igen csak bővizű.

A lelki rendszerünk az ilyen helyzeteket énvédő mechanizmu-

sokkal próbálja megoldani. Az egyik ilyen énvédő eljárásunk: a feszültség-átvitel. A feszültségnek az a jellemzője, hogy általában a legkisebb ellenállás irányában bújik elő belőlünk. Ezért van, hogy a főnöke által elszenvedetteket az apuka az anyukán, az anyuka gyereken, a gyerek meg a kutyán vezeti le.

Az önismeret lényege az, hogy felismerd ezeket a helyzeteket, esetleg legalább utólag legyél képes bocsánatot kérni, és találj egy számodra megfelelő megoldást a benned levő feszültségek kezelésére.

Egyszer egy pszichológus egy pohár vízzel jelent meg a diákjai előtt egy tanórán. Fel-alá járkált a teremben a kezében hordozva a poharat. A diákok unottan figyelték, és várták tőle a klasszikus kérdést: félig üresnek vagy félig telinek látják-e a poharat? Ehelyett a lélekűvár egyszer csak megkérdezte, hogy mit gondolnak, mennyi a tömege annak a pohárnak? A hallgatók találgatásokba kezdtek. Volt, aki ötven, volt, aki hetven grammra tippelt. A tanár meg így szólt: a pohár igazi súlya lényegtelen, az nem változik, ám minél tovább tartom a kezemben, annál nehezebbnek érzem. Öt percig észre sem veszem, hogy tartanom kell, egy fél óra múlva már elkezd zsibbadni a kezem, és ha több órán át kellene tartanom, a kezem izmai el is merevednének, pedig a pohár konkrét súlya semmit sem változik.

A feszültségekkel is így vagyunk, ha rövid ideig hatnak ránk, észre sem vesszük azokat, de minél többet foglalkozunk velük, annál jobban és erőteljesebben terhelik a tudatunkat.

**SIMÓ
MELINDA**

Rajtunk áll, hogy teret adunk-e a negatív, mélyre húzó gondolatainknak? A „tér” teherré alakul.

Figyeltél már arra, hogy mennyi időt szánsz megváltoztathatatlanná régi sérelmeidre? Kitartóan haragszol-e? Ma már tudjuk, hogy az a harag, amit egy másikkal szemben táplálsz, valójában Téged mardos, Téged pusztít, nem a másikat. Ezért ajánlják a szakemberek, hogy a napunk tervezésekor szánjunk időt és teret arra, amikor a problémáinkkal foglalkozunk. De neveljük magunkat arra, hogy a csakis a megadott keretekben foglalkozzunk ezekkel.

Tudod már, hogy naponta hányszor kalandoznak el gondolataid a feszültségeid köré, mennyi ideig tartod azt a vizes poharat?

Ha nem változik a helyzet, akkor miért nem elég egyszer naponta arra gondolni, hogy tényleg rossz, a többi alkalommal pedig azt mondani, hogy stop! Most másra gondolkod! Végül is, annyi szép dolog vesz minket körül. Van, akik ezt ösztönösen tudják, belőlük árad a derű, és vágyunk a társaságukra.

Több derűt mindenkinek!

Kórházlelkészi szolgálat

Buzogány Csoma Csilla
Sepsiszentgyörgy, 0742-512574

Katona Dénes
Székelyudvarhely, 0266-213100

Ferenczi Enikő
Kolozsvár, 0740-063767

Pavelka Attila
Marosvásárhely, 0746-234917

Szoknya a palást alatt

Alsóboldogfalván a reformáció idején az elsők között alakult unitárius egyházközség. A XVII. század közepétől az egyik legerősebb gyülekezetként van számon tartva. A Keresztény Magvető (39. évf., 148. old.) közli, hogy már 1630-ban unitárius lelkésze volt a gyülekezetnek Korondi Molnos Miklós személyében. 1868-ban, amikor Orbán Balázs falunkban járt, még öt felekezet létezett az alig félezer lelket számláló faluban: unitárius, katolikus, református, ortodox és görögkeleti. Legnépesebb volt az unitárius egyházközség. Egymás hitvallását tiszteletben tartva fértek meg egymás mellett a felekezetek, amit Orbán Balázs is példaértékűnek tekintett a *Székelyföld leírásában*.

Mára már csak két felekezet van a faluban: az unitárius és a református. Utóbbi időben jóval később, 1757-től létezik. Az unitárius gyülekezetben 24 lelkész végzett szolgálatot, míg a reformátusban mindössze 9.

Az emlékezés kedvéért felsorolom az unitárius gyülekezet eddigi lelkészeinek a nevét: Korondi Molnos Miklós, Szentlászlói Miklós, Árkossy Ferenc, Kissolymosi Simó József. Bölöni Bakó István, Kissolymosi Márkos Péter, Nagysolymosi Konc Márton, Árkosi Barabás Ferenc, Nagy Pál, Kissolymosi Kereső István, Kissolymosi Márkos András, Homoródalmási Cike István, Botár Ferenc, Kissolymosi Márkos Elek, László Antal, Gidó Mózes, Homoródszentpáli Geréb Sándor, Kelemen Sándor, Boldogfalvi Máté Mihály, Benczédi

Pál, Pál Dénes, Rázmány Csaba, Bíró Mihály és kissolymosi Vida Rozália, aki, amint a fentiekből is kitűnik, a címben feltüntetettek szerint első papnő a gyülekezet élén, és a 6., aki Kissolymosról származik.

Bíró Mihály tiszteletes nyugdíjba vonulása után a nyáj jó ideig pásztor nélkül maradt. Ekkor merült fel a gondolat, hogy jó volna a Kadácsban szolgáló lelkész nőt meghívni a gyülekezet élére. Bár sokan szkeptikusan fogadták a javaslatot, hiszen 1791–1796 között épült templomunk szószerűen eddig még beszolgálóként sem prédikált papnő. Szokatlannak tűnt, hogy palást alatt szoknyát visel a lelkész.

Most tiszta szívvel kijelenthetjük, hogy nem bántuk meg. Nemcsak jó szónokot, vezetőt, de kitűnő lelkigondozót is kaptunk a lelkész nő személyében. Ehhez az is hozzájárul, hogy nem csak teológiai tanulmányokat folytatott, hanem intenzív lelkigondozói képzésen is részt vett Magyarországon, ami mindennapi tevékenységében aktívan érezteti hatását. Rendszeresen látogatja a családokat, a beteget (felekezeti hovatartozásra való tekintet nélkül), a gyászolókat, haldoklókat. Téli időszakban a Nők órája keretében a bibliamagyarázat mellett a mindennapi életben felmerülő nehézségek leküzdéséhez célravezető tanácsokkal látja el az arra rászorultakat. Sikert az emberek lelkéhez közel kerülni, így az emberek bizalommal fordulnak hozzá, mert egész lényéből szeretet sugárzik az emberek fele. Mindezekért Isten áldását kérjük munkájára.

GÁLVALFI GÁBOR

Hiterősítő imahét Medgyesen

Idén sem maradhatott el a medgyesi egyházközségben a hiterősítő imahét, amikor a lelkész buzditásra számos lelkes egyháztag látogatott el nap mint nap az Isten házába megtisztulni, hitben Istenhez, egymáshoz közelebb lenni. Lelkünk megnyugvására nem volt hiány a színvonalas lelkész szolgálatokból, változatos, de emberközelű igehirdetések, színvonalas, ugyanakkor mindenki által érthető példázatok vittek közelebb az Úr szavához, óhajához.

Mint lenni szokott, most is a környező helységekből, valamint a hozzánk közelebb álló, városi egyházközségekből jöttek a lelkészek, akik a felekezetek közti kapcsolatok elmélyítésén túlmenően az odafigyelés jelét is mindig magukkal hozzák.

Nem szeretnék külön kitérni az egyes lelkészek szolgálataira, mert elfogult lennék. Csak azt tudom nyugtázni, hogy kivétel nélkül minden meghívott igyekezett az ima erejével hatni, felemelni megfáradt, lankadó hangulatú feleinket a hitben rejlő erő befogadására. Idén a balázstelki református lekipásztor, Kiss Csaba kezdte az imahetet. Kedden Székely Zol-

tán, a medgyesi református egyházközség lekipásztor, majd a következő nap Kiss Sándor Lóránd székelyfalvi tiszteletes szolgált. Csütörtökön a kiskapusi Korodi Levente evangélikus lekipásztor volt a vendég, míg az utolsó nap a meghívott Babota Tibor katolikus plébános helyett Nád István Attila végezte a szószerű szolgálatot. Márkos Hunor-Elemér házigazda lelkész minden egyes alkalommal szép szavakkal méltatta köszönetképpen a meghívottakat, majd az ő bemutatkozása következett. Természetesen nem maradhatott el a már szokássá vált versfelolvasás sem, mely alkalommal estéről estére Toța Erzsébet, Nagy Ibolya, Nagy Ida, valamint Márkos László adtak elő az alkalomnak megfelelő alkotásokat a magyar irodalomból. Az esték szépségét, fényét emelte, amikor a Nőszöveget nevében Toța Erzsébet értékes kézímunkákkal köszönte meg a vendégeknek, hogy eljöttek.

A felemelő istentiszteletek után megkönnyebbülten távozott minden este a szép számú hallgatóság. Még sokáig visszacsengett fülünkben a záróének kísérete felemelő ige tanítása. Köszönjük a vendég lelkészeknek, hogy eljöttek.

SZÁSZ-FÜLÖP GYÖRGY

„Én unitárius vagyok”

• A Kolozsvár-Belvárosi Unitárius Egyházközség és a Gondviselés Segélyszervezet 2012 decemberében hirdette meg az „Én unitárius vagyok” pályázatot, melynek díjátadására 2013. március 21-én, egy kis gála keretében került sor az egyházközség Tanácstermében. Három korosztályból összesen negyven pályázó küldött be írásokat és rajzokat Dávid Ferencről, az unitárius egyház megalapítójáról, a vallásszabadságról és a másság

elfogadásáról, illetve saját vallássosságukról. Minden kategóriában az első három helyezett pénzdíjtalomban részesült.

A díjazottak:

I–IV. osztály:

I. díj: Domokos Anna Orsolya
II. díj: Kötő Nóra
III. díj: Szalma Boglárka Dorottya
különdíj: Fazakas Boglárka
különdíj: Csete György

V–VIII. osztály:

I. díj: Román Sarolta
II. díj: Sánta Orsolya
III. díj: Kömöcsi Panna

IX–XII. osztály:

I. díj: Hegedüs Zsófia
II. díj: Román Eszter
III. díj: Kovács Péter
különdíj: Székely Tímea Judit

Lapszámunkban a IX–XII. osztályos kategóriában I. díjat nyert Hegedüs Zsófia írását közöljük.

Önmagammal szemben

Sötétszőke hajú, magas, csinos, életvidám lány volt Horváth Izabella. Sötétzöld szemeiben mindig örvénylett a túlcseresznyés szeretet, s a megbocsátás. Ma azonban egyedül feküdt az ágyán, gondolataiba mélyedve. Hagyta, hogy szabadon szálljanak, irányítás nélkül, kíváncsi volt, mint minden tizenéves.

Egy ötéves forma szőke kislány jelent meg mellette. Meglepődve nézett körül. Hogy került a szobába egy alig ötéves kislány, aki ráadásul mintha a tükörképe lett volna?

– Ki vagy te?

– Izabella. Vagyis te, tizenhárom évvel ezelőtt.

– Hogy kerülsz ide?

– Nem tudom, te képzelsz ide.

– Szóval, a képzeletem játéka vagy?

– Igen. Eláruljak neked egy titkot? – kérdezte, majd választ sem várva mondta tovább: – Képzeld, az oviban csak én vagyok unitárius. Senki más nem az. De én miért vagyok unitárius?

– Azt csak te tudod. A te döntésed. A te hited.

– Nem igaz! Anyukám és Apukám elvittek a templomba és megkereszteltek. Ezért vagyok unitárius.

Eltűnt, s Izabella nevetett. Milyen gyermek volt, s milyen egyszerűnek tűnt minden. Hitelvek s mindenféle nélkül. Ő unitárius volt. S ennyi. Miben hisznek, miről szól ez? Akkor még a távoli jövő kérdései voltak ezek.

Egy tíz év körüli kis szőke lány jelent meg, s életvidáman felnevetett. Ugyanakkor a gyermekség minden dacával nézett Izabellára. Felnőttek – talán ez lehetett az első gondolata.

– Ki vagy?

– Iza. Ne tegyél úgy, mintha nem tudnád.

– Pedig nem tudom, honnan tudhatnám?

– Te képzelsz ide. Onnan! Ezek a felnőttek!!!

– Mitől lennék felnőtt?

– Hány éves vagy?

– Tizenéves.

– Látod, akkor felnőtt vagy!

– Ha ez ilyen egyszerű lenne.

– Te komplikálsz túl.

– De okos vagy... Hány éves vagy?

– Tíz és fél.

– Értem. S milyen vallású vagy?

– Unitárius. Anyu és apu azt mondták. De nem igazán értem. A suliban, tudod, nincs unitárius vallásóra, s akkor református órára kell járnom. S én ezt nem értem.

– Meg fogod érteni.

– De mikor?

– Miért kell neked előre tudnod mindent?

– Olyan vagy, mint a felnőttek.

Duzzogva eltűnt. Vajon tényleg annyira felnőtt lettem? Az szomorú lenne. Nem akarok felnőtt lenni. Lázadni akarok, s nem sodródni, önmagam maradni.

A következő kép. A lány talán tizenöt lehetett. A zöld szemekből süttött a fájdalom, s az élni akarás, illetve abból a bizonyos bűvkörből való szabadulás vágya.

– Ki vagy?

– Bella. Csak egyszerűen Bella.

– Hány éves vagy?

– Tizenöt. Mintha nem tudnád. Te képzelsz ide.

– Mi a baj?

– Összedőltek a dolgok. Nem találom a helyem. Minden kifordult, s olyan furcsa minden.

– Hiszel valamiben?

– A körülöttem lévő, létező dolgokban, a szeretet erejében, a békében, a szabadságban, az emberi gondolatok nagyságában. Abban, hogy hinnünk kell.

Mindenkinek szüksége van hitre, szeretetre, megbocsátásra. Az élni akarásra. Te miben hiszel?

– Abban az Istenben, aki szeret, és megbocsátja hibáinkat. Aki ráébreszt arra, miért is jó embernek lenni ezen a világon. Aki szeretni és megbecsülni tanít. Aki gondot visel ránk. Aki megmutatja az utat, a célt, de nem adja kezünkbe a térképet.

– Hagy küzdeni, igaz? Leesni, s megtanulni felállni.

– Igen, olyan, mint egy apuka, aki járni tanítja gyermekét, előbb leesünk, s aztán egyre jobban megy. Mert már tudjuk, hogyan kell. De azért megtörténik néha. Most is el szoktam esni.

– Szerinted hinni is megtanul mindenki? Ugyanúgy, mint járni?

– Nem, nem tanul meg. Mert van olyan, aki nem hisz Istenben, de hisz valamiben, ahogy te is mondtad: a világban, a gondolatokban. Szerintem ők is Istenben hisznek, csak másképp fogalmazzák meg. De van, aki nem jön rá.

– Mire nem jön rá?

– Hogy hiányzik valami az életéből. A szeretet, a gondviselés. A Jézus tanítása.

– S Jézus neked személyesen mit tanított?

– Hogy szeretni kell egymást, hibáink ellenére. Ő is egy volt közülünk, ugyanolyan, mint mi, emberi. Érzelmekkel, vágyakkal, igényekkel. Mi mind ilyenek vagyunk. S mégis tudunk szeretni, megbocsátani.

– S még valami nagyon fontosra. Igaz?

– Arra gondolsz, hogy ő is olyan, mint mi. Tehát amit ő megtett, azt megtehetjük mi is. Igaz?

– Igen, ez így van. S tudod, ő egy követendő példa. Egy ember, aki egy olyan életet élt le, amiből mellőzte az önzést, s mindenki mást maga elé helyezett, soha nem adta fel, s az utolsó leheletéig is hitt az elveiben. Érted? Ez nem csak a vallásosságról szól. Sok ember azt hiszi, de nem. Ez arról szól, hogy élnünk kell. Egy-mást szeretve, egymásban bízva. Nyitottan, őszintén, s nyílt kártyákkal, bízva a kimondott szó súlyában. Segítve egymáson, a közösségen s mindenkin.

(csend)

– Még mindig kilátástalan minden?

– Nem, nem az, csak még nincs minden a helyén.

– Nem is lesz. Mindig rendezgetni, átalakítani kell a gondolatokat. Minden változni fog. S ettől lesz szép. És ettől lesz jó.

– Biztos jó lesz?

– Igen, hát nem otthonra találtál?

– De. Ők itt vannak nekem, s mióta konfirmáltunk rengeteg új, közös élményünk lett. Ott voltunk egymásnak, megfogtuk egymás kezét, s létezik az, hogy ezt most együtt megteesszük.

– Vigyázz rájuk! Többet érnek, többet, mint bármi más.

Eltűnt ő is. De az újabb kép olyan intenzitással robant elé, hogy nem volt ideje gondolkozni sem. Önmagával állt szemben.

– Ki vagyok én?

– Aki én is. Ugyanazok vagyunk, egymás képei. Azonos gondolatokkal, értékrenddel.

– Ez mire volt jó?

– Lásd önmagad, hogy honnan indultál, s ki lett belőled.

– Miben hiszel?

– Amiben te.

– S én miben hiszek?

– A gondolati szabadságban. A szeretet erejében. A megbocsátásban. Egy szerető Istenben, aki oltalmaz. Hiszed a tanítást.

– S ezek együttesen mit alkotnak?

– A te értékrendedet, illetve mindazt, amit az unitárius vallás alapjainak tekintünk. Nem érted? Ott-hont kaptál s szeretetet. Barátokat. Olyan embereket, akikre mindig számíthatsz.

– S nem csak azt.

– Igen, nem csak azt. Szerelmet. Boldogságot. Segítséget.

– Boldog vagy?

– Igen. S hidd el, te is az vagy.

– Szeretsz. Úgy, ahogyan nélkülük sosem szeretnél, boldog vagy. Nevetsz. Minden szerdán hazatérsz. Szerelmes vagy. Ahogy én is. Ez így olyan komplikált. Miért nem mondd te ki? Ugyanazok vagyunk, ugyanazt érezzük.

– Rendben. Tehát boldog vagyok, mert egy olyan közösségnek vagyok a része, amely szeret és befogad. Otthonra leltem, egy második családra. S mindig van, aki vigyázzon rám, aki látja, hogy elesek, s segít felállni, de úgy, hogy a saját erőmből álljak meg.

– S emellett?

– Szerelmes vagyok. S boldog, hogy ő itt van nekem.

– Megvan mindened igaz, mindened, amire egy tizenéves lány vágyhat.

– Igen, megvan. Megtaláltam azt, amit kerestem.

Eltűnt az összes kép. Elfogytak. Izabella maga elé nézett, s gondolkodott. Vallásilag vegyes családból származott, soha nem tanították, hogy miben higgyen. Liberális felfogású, mindenre rákérdező gyermeket akartak. Aki maga dönti el, miben hisz. S most itt van. S kimondja: Unitárius vagyok.

De e mögött hitelvek vannak s tartalom. Ő van. Minden hibájával s a teljes énjével. Hisz abban, amit egykor kijelentettek. A szeretetben, a gondolati szabadságban, az újszülött ártatlanságában, a Jézus szeretetre tanításában. Unitárius, nem azért, mert azt mondták, hanem mert megértette, és ezt az utat választotta.

HEGEDÜS ZSÓFIA

Az egyházi épületek karbantartásáról – 11

FURU ÁRPÁD

A templomok fűtése II.

A februári lapszámban közölt írásban áttekintettünk a templomok fűtésére alkalmazott néhány megoldást, ezeknek előnyeit, hátrányait. Írtunk a korábban leggyakrabban alkalmazott vas- és csempekályháról, valamint a korszerűbb, de beszerelési költségei miatt egyházunkban ritkán alkalmazott központi fűtésről. Vizsgáljunk meg a továbbiakban néhány újszerű megoldást is, melyek napjainkban vannak elterjedőben, és amelyeket egyes egyházközségek már alkalmaztak.

Fűtőszálas padfűtés

A padfűtést az eltelt évtizedben Erdélyben is több templomban alkalmazták. A padokra elektromos fűtőszállal ellátott párnákat helyeznek, melyek a rajta ülőket közvetlenül melegítik. A korszerűbb változatoknál a párnák érintőkapcsolóval működnek, azaz a párna csak akkor melegít, ha valaki rajta ül. A beszerelés feltétele jó állapotban levő és megfelelő paraméterekkel rendelkező elektromos hálózat.

Az eddig bemutatott fűtésrendszerek működési elve az volt, hogy a kályhák, fűtőtestek felhevülés után folyamatosan melegítették a templom levegőjét, amely a hőmérsékletkülönbség következtében mozgásba jött, és a beltérben felfele irányuló mozgással keringeni kezdett. (Folyamatos fűtés esetén lassan a bútorok, falak is kimelegednek, és ezek is hőt sugároznak vissza.) A fűtőpárna viszont nem a templom levegőjét melegíti, hanem a vele érintkezésbe kerülő testrészt. Habár kezdetben a fűtőpárna melegsége kellemes, hosszabb távon hatása inkább zavaró. Negyedóra elteltével a párnával érintkező testrész felhevül, ellenben a lábszárat, combot, felsőtes-

tet és a fejet továbbra is hideg levegő veszi körül, ami kellemetlen. A tapasztalatunk az, hogy a fűtőpárna csak a levegő egyidejű fűtésével együtt tekinthető hatékony fűtési rendszernek, ám a részleges túlmelegítés ekkor is kellemetlen. A fenti okokból templomainkban nem ajánljuk.

Gázfűtésű vagy elektromos légbefúvók (termoventilátorok)

A termoventilátor a templom légterébe felmelegített levegőt fúj be. A levegő felmelegítése történhet gázégőkkel vagy elektromos fűtőszálakkal.

Az első esetben a termoventilátort értelemszerűen gázhálózatához kell kapcsolni, ami gázcsövek vezetésével, gázóra és nyomásszabályozó felszerelésével jár. Tekintettel arra, hogy egy templommon belül általában több ilyen termoventilátor jelenléte biztosítja csupán a hatékony működést, a gázhálózat beszerelése és a kémények elhelyezése többnyire bonyolalmat okoz. Fontos, hogy a gázcsövek elhelyezésekor ne csak műszaki, hanem esztétikai szempontokat is figyelembe vegyenek, **azaz építész konzultálása elengedhetetlenül szükséges.** Az égéstermékek kivezetése kéményen történik, a problémák azonosak az előző lapszámban megjelent cikkben felvázoltakkal.

Az elektromos légbefúvóban a levegő melegítése fűtőszállal történik, a levegő mozgatása pedig ventilátor segítségével. A gázégős változatnál annnyival előnyösebb, hogy a villanyhálózatra való csatlakoztatás kevesebb vizuális kárt okoz, és kéményekre sincs szükség. Hátránya viszont a magasabb üzemeltetési költség.

Mindkét változatnak egyaránt hátránya, hogy működésük zajos, sokszor kifejezetten hangos, ami zavarhatja a liturgiát. Ezt elkerü-

lendő általában istentisztelet előtt szokták őket üzemeltetni, viszont a vaskályhákhoz hasonlóan hőtároló és újrasugárzó képességük nincs, így az épület nagyon hamar újra kihűl. Szintén hátrány, hogy a levegővel együtt az épületben levő port is mozgatják, valamint a hideg falakon és mennyezeten páralecsapódás (kondenz) keletkezik. Mindez a templomi orgonák működését is károsan befolyásolja.

Infrasugárzók

Az infrasugárzók szintén újabban elterjedő fűtési rendszerek. A fűtési elv az előző változathoz képest abban különbözik, hogy a hőátadására kifejezetten infravörös, azaz hőhullámokat hasznosít, melyeket egy homorúan meghajlított ezüstszerű fém sugárzó panel szór szét. Nem a levegőt melegíti, és ezért ez nem is mozgatja azt, hanem a nap sugárzásához hasonlóan azokat a tárgyakat melegíti fel, melyeket az irányított sugárzás ér. (Ezek közvetett módon melegítik majd a helyiség levegőjét.) Melegedni fog tehát a templomban a pad, a padló és a padban ülő ember is.

Hatósugara korlátozott, ezért a beltérben általában több sugárzó panelt kell elhelyezni. A sugárzók

Gázműködtetésű infrasugárzó a kolozsvár-belvárosi unitárius templomban. A szerző felvétele

magas hőfokon működnek, ezért biztonságos magasságban kell őket felszerelni. A lámpaszerű tárgyakat jól látható módon a templom falaira vagy a karzatokra szokták rögzíteni, de kialakíthatók a templom világítótestjeivel kombináltan függesztve is. A kolozsvári Farkas utcai református templomban a Kós Károly által tervezett kovácsoltvas mennyezeti lámpákba szerelték be a sugárzókat, így egyáltalán nem bontották meg a gótikus tér szépségét, és művészi egységét.

Az infrasugárzóknak két változata ismert: gázégővel és elektromos fűtőszállal üzemelt infrasugárzókat használnak.

A **gázégős infrasugárzók** értelem szerűen gázhálózathoz csatlakoztatandóak, azaz a helyiség falaira csapokkal, csatlakozókkal, automatikus begyűjtést biztosító szelepekkel, elektromos vezetékekkel és biztonsági érzékelőkkel kiegészített gázcsöveket szerelnek, ami egy templomban igen negatív vizuális hatást jelent. Nagy hátránya a gázműködtetésű infrasugárzónak, hogy a metángáz nyílt lángon ég el, az égéstermék, azaz a szén-monoxid és a vízpára a beltérben oszlik el. Használatuk során tehát szükséges a megfelelő szellőztetés, ami legtöbbször nem tudja megakadályozni a páralecsapódás megjelenését. A korábban bemutatott fűtésrendszerek által okozott gyors hőmérsékletingadozashoz hasonlóan a páralecsapódás igen károsan hat a műemlékorgonákra is.

Mindemellett működésük során jelentkező, a gázégőkre jellemző sziszegő, zavaró háttérzaj csökkentheti a szószéki beszéd érthetőségét.

Ilyen rendszerrel fűtik a kolozsvári belvárosi és a várfalvi unitárius templomot. Míg Kolozsváron a templom tágas belterében az igényes tervezés nyomán igyekeztek a csövek és panelek okozta káros látványhatást megfelelő elhelyezéssel csökkenteni, Várfalván a ki-

sebb belső térben a sugárzók és a hozzájuk csatlakozó gázcsövek szembeszökőek és ipari jellegűek.

Az **elektromos infrasugárzó** működési elve az előzővel azonos. Előnye az előző változathoz képest, hogy az elektromos hálózat, amire a sugárzók csatlakoznak, sokkal diszkrétebben megoldható, mint a gázvezeték-rendszer. Vizuális szempontból továbbra is hátrány, hogy a templom belterében lámpaszerű, működés közben vörösen izzó testek kerülnek felszerelésre, ám ezek méretben elmaradnak a gázlángos változatoktól.

Követelmény a megfelelő minőségű és kapacitású elektromos hálózat, ami meglévő templomok esetén általában teljes felújítást, új elektromos kapcsolószekrényt és kábeleztést szokott jelenteni, de hangsúlyozzuk, hogy ez még mindig sokkal könnyebben megvalósítható, mint a korábban leírt gázvezeték-rendszer.

A rendszer nagy előnye, hogy nem okoz páralecsapódást, és a levegővel együtt a port sem mozgatja, illetve nem károsítja a templomi orgonákat sem. Ilyen fűtési rendszert szerelnek be a kolozsi templomba, működésének tapasztalatai a közeljövőben értékelhetők majd ki.

Infrapanel

Az infrapanelek a korábban bemutatott infrasugárzók tökéletesített változatai. Míg az előző típushoz tartozók magas hőmérsékleten izzottak, ennek a típusú hőleadónak a felületi hőmérséklete alacsonyabb, ezért alacsonyabb, az emberekhez közelebb (padokra vagy a padok alá) balesetmentesen felszerelhetők, ugyanakkor a rendszer hőmérséklet-szabályozókkal (termosztát) akár ön-működővé is tehető. Az alacsony hőmérséklet miatt a hőleadás is kisebb, ezért egy adott helyiségbe sokkal több infrapanelt kell beszerezni, mint infrasugárzót. A hősugárzás mechanizmusa más, ezért a panelek felülete egyenletes.

(Ugyanakkor bármilyen színben megrendelhető.)

A templomban elektromos hálózathoz csatlakoztatott néhány centiméter vastagságú, téglalap alakú tárgyak kerülnek felszerelésre, melyek szintén a sugárzás elve alapján a tárgyakat és embereket melegítik. Jól elrejtethők, például a padok alatt, padok háttámlájára szerelten, így műemlék-templomokban is sikerrel alkalmazhatók. Nagyobb és kisebb méretű infrapanelek egyaránt egymástól függetlenül működtethetők, ezáltal célzatosan azt a templomrészt lehet kifűteni, ahol az emberek éppen tartózkodnak. A kezdeti befektetés magas, az üzemeltetési költségek viszont jól optimalizálhatók.

Akár csak az előző rendszernél, az infrapaneleknek is korszerű, megfelelő teljesítményű elektromos hálózatra van szükségük. Ilyen rendszert szereltek be nemrég Székelyderzs műemléktemplomába, a rendszer hatékonyságának értékelése folyamatban van.

Akár csak a technika többi területén, a fűtésrendszerek viszonylatában is gyors fejlődésnek vagyunk tanúi. Évről évre új rendszerek tűnnek fel, a korábbiakat tökéletesítik, és ezzel együtt az árak is változnak. Jelenleg a legkorszerűbbek a kis vastagságú padlóba vagy esetenként falfelületbe is beépíthető, jól elrejtendő karbonszálas fűtőszalagok vagy lapok. Az egyes rendszerek gyártási árai általában csökkennek, ám az energiaárak folyamatosan növekednek. Mielőtt közösségünk templomába fűtést szerelnénk vagy korszerűsítetnénk, tájékozódjunk, megfelelő felkészültségű fűtéstechnikussal konzultáljunk, de ne hagyjuk ki a döntéshozatalból az építészt sem, hisz a jó fűtésrendszernek nem csak műszaki szempontból szükséges megfelelőnek és költségtakarósnak lenniük, hanem esztétikai szempontból is illeszkedniük kell közösségi épületeink műemléki és örökségi értékeihez.

Mit jelent unitárius keblitanácsosnak lenni?

DEMETER JUDIT

• Nem olyan régen gondnok-presbiteri értekezleten vettem részt, egy borongós és barátságtalan napon, a szentháromsági unitárius egyházközség templomában. Elég sok gondnok-presbiteri találkozón vettem részt, de ez az utolsó egy kicsit eltért az eddig tapasztaltaktól. Szívesen és érdeklődéssel hallgattam Furu Árpád műemlékvédelmi szakember előadását az egyházi műtárgyak optimális tárolásáról, valamint a különböző egyházközségek templomaiban végzett javítási és karbantartási munkálatok pozitív és negatív tapasztalatairól. Mint mindegyik hasonló találkozón, elmondták az egyházközségek világi képviselői, ki milyen nehézségekkel küzd, kinek mit sikerült elérni az elmúlt évben. Olyan információkat közöltek, melyből a résztvevők is tanulhattak. Eddig minden a szokványos mederben zajlott. Amiről ezután szeretnék beszélni, az egy kicsit eltért az eddig átélt találkozóktól.

Idén jelenlétével megtisztelte a találkozót Székely Kinga Réka hitéletfejlesztési és missziói előadótanácsos, akinek a felvezetésével a hitélet fejlesztéséről beszélgettünk. Az előadótanácsos asszony még kezdetben kérdőíveket osztott ki, melyeken ilyen kérdések szerepeltek: Mit jelent az egyházközség gondnokának, keblitanácsosának lenni? Van-e ilyen szempontból példaképünk? Mik a célkitűzéseink a gondnok-keblitanácsosi ciklus idejére? Milyen egyházat, egyházközséget, milyen hitéletet szeretnénk szeretneink számára?

Megvallom őszintén, váratlanul értek ezek a kérdések annak ellenére, hogy már a meghívóban is szerepeltek, de nem gondoltam, hogy ténylegesen kell majd ezekre válaszolnunk, sőt, felszólítják minden egyházközség gondnokát, hogy feleljen a kérdésekre. Nem vagyok gondnok, keblitanácsosnak jelöltek idestova sok éve, de úgy éreztem magam, mint egy kisdíák, aki nem készült az órára, és válaszolni akartam, vagyis legalábbis megpróbáltam. A mi egyházközségünkben a hitélet és egyáltalán az egyházi élet a gondnokon és a keblitanácson múlik. A találkozón úgy véltük, hogy a hitélet mozgatórugója a lelkész, de csak ő személyesen, a gondnok és a keblitanács segítése, összefogása nélkül, képtelen volna terveit megvalósítani. Úgy a lelkésznek, a gondnoknak, a keblitanácsnak meg kell találnia a gyülekezet többi tagjával a közös hangot. Támogatnia kell az időseket, betegeket, de ugyanakkor tisztelni is az egyházközség többi tagját. Elhangzott az értekezleten az is, hogy van olyan keblitanácsos, aki nem végzi el tisztességesen a feladatait, s mint ilyent, le kell váltani. Szerény véleményem szerint, aki nem arra való, nem jelölik keblitanácsosnak vagy gondnoknak, de az ilyen nem is vállalja.

Hogy van-e személyes gondnoki vagy presbiteri példaképünk? Annak ellenére, hogy nem ismerem oly behatóan a marosi egyházkör többi gondnokát, mivel részt vettem annak idején a szovátai unitárius templom felszentelésén, vagy láttam a kövesdombi szép unitárius templomot, a gondnokok munkáját nagyra értékelem. Gyönyörű szép templomokat építettek, persze a közösség segítségével. Tisztelendő, hogy nagyon aktívak, mindig előre néznek, mindig van kövendő céljuk.

Egyházközségünk célkitűzései nagyon egyszerűek: legyen állandó lelkészünk, növeljük híveink számát, ugyancsak növeljük a templomlátogatás arányát, legyen énekvezérünk, történjen meg a beteg- és családlátogatás.

Szintén itt a találkozón felmerült az is, hogy a magyarság fogyásával együtt unitáriusaink létszáma is csökken, kevesebben vagyunk a templomokban. El kell ismernünk, hogy teret hódítanak a különböző újkeletű vallások, tennünk kell valamit ennek megakadályozására. Nem szabad engednünk és behódolni a hittérítőeknek, akik maximálisan kihasználják, ha valaki lelki vagy anyagi válságba kerül, és rögtön lecsapnak rájuk. Ezért fontos, hogy mind a lelkész, mind a gondnok vagy a keblitanácsosok odafigyeljenek a gyülekezet minden tagjára, észrevegyenek minden apró jelt, ami esetleg arra utal, hogy baj van, és próbáljanak segíteni.

Jómagam nem vallásos családban nőttem fel, olyan idők jártak. Akkor kerültem közelebb Istenhez, amikor elvesztettem édesapámat és férjemet, és hirtelen rádöbbsentem, vallásom segített a megpróbáltatást átvészelnem, tovább lépni. Miután nyugdíjba mentem, gyerekeim kirepültek a családi fészekből, családot alapítottak, mindinkább haszontalannak éreztem életem. Ekkor kapcsolódtam be aktívabban az egyházi életbe, és őszintén bevallom, jól érzem magam unitárius testvéreim körében, tartozom valahová, egy nagyobb családba, bízom Istenben, hogy meghallgat, és segít eligazodni.

Mit jelent tehát unitárius keblitanácsosnak lenni? Szervesen beletartozni egy nagycsaládba, odafigyelni egymásra, segíteni egymásnak, a lelkésznek, a gyülekezet tagjainak, megőrizni unitárius hitünket, hagyományainkat, anyanyelvünket, ismerni kultúránkat és történelmünket. Most utólag el kell ismerem, hogy igaza volt az előadótanácsos asszonynak, hogy egy kis elmélkedésre provokált és késztetett. Vissza kell térnünk ebben a rohanó világban is a szeretethez. Ez kellene legyen, véleményem szerint, kisebb és nagyobb családunkban, kisebb és nagyobb gyülekezeteinkben is a kulcsszó.

NŐK VILÁGA

Március 14-én, nemzeti ünnepünk előestéjén, Magdó János, Magyarország kolozsvári főkonzulja Áder János köztársasági elnök nevében két jeles unitárius személyiséget tüntetett ki a Magyar Arany Érdemkereszttel: ft. Bálint Benczédi Ferenc püspököt és a Nőszövetség alapító (újraalapító) elnökét, Zsakó Erzsébetet. Zsakó Erzsébet, mindannyiunk Zsóka, Zsóka nénije kitüntetését Nőszövetségünk minden tagja nagy-nagy örömmel fogadta. Szívből gratulálunk neki. Ebből az alkalomból a bejárt útról és megvalósításokról Zsakó Erzsébetet Paskucz Viola faggatta.

Hinni és tenni

• Kedves Zsóka, mi volt az első gondolatod, amikor értesítetted, hogy kitüntetés kapsz?

A hónap elején felhívott a főkonzul, és közölte, hogy az ünnep alkalmával magyar állami kitüntetést fogok kapni, és ezt a március 15-i ünnepség alkalmával fogják átadni. Én nagyon csodálkoztam, és azt vártam, hogy egy ilyen dologról írásban is értesíteni fognak. Amikor hiába vártam egy ilyen értesítést, azt gondoltam, hogy valaki meg akart tréfálni engem, nem is hittem, hogy igaz lehet. De 14-én reggel felhívott egy hölgy a konzulátusról, és közölte a pontos időt, helyet, ahová várnak a kitüntetés átvételére aznap este.

• És mikor megtudtad, hogy valóban igaz, mit éreztél?

Bizony egy kicsit pánikba estem, nem vagyok szokva ilyen eseményekhez... Vajon mit vegyek fel, hogy öltözzem, hogy nehogy szégyent hozzak a közösségünkre...

• Tulajdonképpen milyen kitüntetést kaptál és miért?

A Magyar Arany Érdemkeresztet kaptam, az indoklás szerint „egyházi íróként”, „a Magyar Unitárius Egyházban folytatott közösségépítő és közművelődési tevékenységéért, az Unitárius Nők Országos Szövetségének újjászervezése érdekében végzett fáradozásáért”. Ezt bizonyára Egyházunk vezetősége javasolta és fogalmazta meg. Így nekik is köszönhetem ezt a nagy élményt...

• Ugorjunk vissza az időben: a családotban nagy hagyományai vannak a társadalmi munkának, de a nőmozgalmi tevé-

kenységnek is. Elég, ha csak két nevet említek: a torockói Zsakó István, aki Jókait Adorján Manassé, az *Egy az Isten* című regény hőséne megalkotására ihlette, és Zsakó Aranka, az Unitárius Nőszövetség egyik megalapítója. Miben tekinted őket példaképednek?

Abban, hogy mindketten felismerték közösségük aktuális érdekeit, és igyekeztek azok megoldására, az adott korszak lehetőségeinek kihasználásával.

• A családotban is igazi unitárius nevelésben részesültél. Előkerült egy plakát a harmincas évekből. A műsoros est egyik szereplője a 6 éves Zsakó Zsóka. Meséj valamit iskolás éveidről.

A Berde Mózes utcai kis unitárius elemi leányiskolába íratlak, ahol akkoriban a két tanteremben 7 osztályban folyt a tanítás. Az iskolarendszer a történelem viharai kö-

vetkeztében állandóan változott, előbb csak lányok voltunk a kis iskolában, majd a bécsi döntés után egyesítettek a fiú-elemivel, akkor már egy teremben csak egy osztály tanult, és csak 4 elemi osztály volt. Azután a Református Leánygimnáziumba kerültem, ahol 4 osztályt végeztem. Ezalatt lejárt a háború is, a beállott rendszerváltozás lehetőséget nyitott új iskolatípus beindítására. Ekkor indult be az Unitárius Ipari Leányközépiskola, amely érettségi bizonyítványt adott, és amellet egy-egy iparágra is felkészített, technikai képzést adva. Ide iratkoztam be a szövezereti szakra. A négy év alatt történt meg az iskolák államosítása.

• Mit jelentett Számodra, és mikor voltál a hallgatója?

1945–1949 közt jártam oda, az utolsó évet már az államosított iskolában végeztük, utolsó hallgatói voltunk az ipariskolának. 1949 nyarán az iskolát átalakították óvónőképzővé. Hogy mit adott nekem? Mindenekelőtt egy szakmát, amit szerettem, és amely megélhetést biztosított nekem és alapot a textilmérnöki tanulmányokhoz, amit látogatás nélküli szakon végeztem el 1953 és 1959 között.

• A kolozsvári textilgyár vezetőmérnöke voltál sok-sok évig, pontosan mikor? Mire emlékezel ezekből az évekből szívesen?

1949 nyarán léptem be a kis ipari műhelyekből összetákolt üzembe, és 1986-ban mentem nyugdíjba, egy több mint 4000 embert foglalkoztató modern üzemből. Ennek a fejlesztéséből én is kivettem a részem. Legszívesebben az emberekkel való munkára emlékszem. 6–8

Zsakó Erzsébet és Bálint Benczédi Ferenc püspök

évenként kaptam újabb és újabb feladatokat, így a technológia mellett a szervezést, az emberekkel való munkát is gyakoroltam és szerettem. Már nagyon korán kaptam vezetői feladatokat.

• **Nem jelentett törést, amikor viszonylag fiatalon, munkaképességed teljében nyugdíjba vonultál?**

Nem kerültem légüres térbe, rengeteg elfoglaltságom akadt. Házunkat akkor tettük rendbe, a javítási munkálatok elfoglaltak. Utazásra is több időm volt, akkor jártam Francia- és Németországban. De ugyanakkor jelentkeztem munkára egyházunknál is, bekerültem az egyházközség keblitanácsába, majd az Egyházi Képviselő Tanácsba is. Akkor kezdtem meg a levéltári kutatásokat az Unitárius Nőszövetség történetéről, és 1990 januárjában már egy kis kolozsvári csoporttal újraalapítottuk a kolozsvári nőszövetséget. Bekapcsolódtam az egyházi életbe, az ideiglenes folyamatosan aktív tagja voltam a belvárosi egyházközség keblitanácsának, egy ciklus erejéig gondnokként is.

• **Ki volt, aki ötletet adott, támogatott ezekben a kezdeményezésekben?**

Itt egy kicsit vissza kell mennem az időben... Olyan szerencsés voltam, hogy hitoktatóm 12 éven keresztül Erdő János, későbbi püspökünk volt. Ő ismerte képességeinket, és mindig ellátott mindenkit a tehetségünk szerinti feladatokkal. Érettségi után sem szűnt meg kapcsolatom vele, figyelemmel kísérte életünket. Nyugdíjazásom után – 1986-ban – jelentkeztem nála azaz, hogy dolgozni szeretnék. Első feladatként felkért, hogy keresztanyámról, dr. Mikó Lőrincnéről írjak egy megemlékezést, ehhez megadott minden segítséget, az irattárból megkaptam az adatokat. A cikk meg is jelent a Keresztény Magvetőben. Ezután ráállított a Nőszövetség történetének

kutatására. De nem csak biztatott, hanem helyet adott a könyvtárban, ahol az irattári anyagokat tanulmányozhattam, s a felmerülő kérdéseket meg tudtam beszélni mentorommal. Így amikor 1989-ben a változások után lehetségesé vált a Nőszövetség újraalakulása, én már beleástam magam a Nőszövetség-témába.

• **A kolozsvári nőszövetségnek 1990-től voltál az elnöke, aztán az Unitárius Nők Országos Szövetségének a megalakulásától, 1992-től 2001-ig voltál az elnöke. Ebből az időszakból miket tekintesz a legfontosabb eredményeknek?**

Az UNOSZ jogi bejegyzése, alapszabályának megfogalmazása, a helyi és körli nőszövetségek megalakítása, országos konferenciák szervezése, a vándorabrosz megszűlése, a lókodi öregotthon rendszeres támogatása, a *Nők világa* című kiadványunk beindítása és szerkesztése, vezetőképző- és kézimunka-tanfolyamok szervezése nőszövetségeink kézimunkát szerető tagjai részére.

• **Mesélj egy kicsit a kézimunka-tanfolyamokról.**

A kézimunka-tanfolyamokat eleinte Kolozsváron tartottuk, majd

Munka közben

kihelyezett tanfolyamokat tartottunk vidéken is: Torockón, Dicsőszentmártonban, Oklándon, Olt-hévízen. Előadók voltak Szentimrei Judit, Orbánné Forrai Erzsébet és jómagam, egy-egy előadásra meghívtunk néprajzos tanárokat is. Ezeken a tanfolyamokon előadások hangzottak el a textilanyagokról, a különböző öltéstechnikákról, a hagyományos mintakincsről. Gyakorlati bemutatón tanulhatták az előnyomás technikáját és a különböző öltéstechnikákat. Mindenütt áttekintettük a helyi varrottas- és szőttanyagot, ezáltal az előadók ismeretei is bővültek. A kolozsvári nőszövetség kézimunka-körének a kezdetektől fogva aktív tagja vagyok, az öreg szövészen hetenként általában 3 nap dolgozom: rongyszőnyeget és gyapjuszőnyeget készítünk. Sajnos, nagyon megfogyatkoztunk az utóbbi időben. Az elmúlt évben 21 személy fordult meg a műhelyünkben, 505 alkalommal dolgoztak 1–2 órát.

• **2001-ben az UNOSZ alapszabálya szerint lejárt a háromszor 3 éves „mandátumod”. Hogyan folytatod most a szervezeti munkát?**

Részt veszek a választmányi gyűléseken s a *Nők világa* múltidéző rovatának szerkesztésében, próbálom segíteni Asztalos Klára elnökünket nehéz munkájában.

• **Szabadidődben, amikor nem egyházi vagy nőszövetségi munkával foglalkozol, mi az, ami kiakapszol?**

Elsősorban a kézimunkázás és a kerti munka. Fontosnak érzem az aktív életet, ha van munkám, nem nyomasztanak az öregedéssel járó, elmaradhatatlan apróbb gondok, bajok.

• **Utolsó kérdés: mit éreztél, amikor Magdó János főkonzultól átvettél a kitüntetést?**

Meghatottságot, büszkeséget és örömet. Hiszen a hat kitüntetett

személy közül ketten voltunk unitáriusok.

Azt hiszem, ami eddig elhangzott, bőven meggyőzi azokat is, akik

nem vagy csak kevésbé ismerik Zsakó Erzsébetet, hogy a magas általi kitüntetés sokszorosan megérdemelte. Rajta keresztül mi, a nőszövések tagjai kicsit magunkénak is

érezzük a kitüntetést. Igazán jó helyre került.

Szívből gratulálunk, jó egészséget és még sok-sok évi aktív nőszövetségi munkát kívánunk Neki.

Arcok – vallomások

A századforduló unitárius nőmozgalmának egyik vezéregyénisége Perczelné Kozma Flóra író, aki cikkeiben a nő szerepéről írva nagyban hozzájárult a nők öntudatra ébredéséhez, céljaik tisztázásához és azok megvalósításához. A nőegyletek hasznát szerinte nem az anyagiak, hanem az eszmék adják. Rámutatott arra, hogy a hivatását komolyan vevő, gondolkodó és mélyen érző, művelt lelkű vagy munkáskezű egyszerű asszony meg tudja környezetében teremteni a keresztény szellemet. Egyszerűbb életmódot, kevesebb külsőséget, több belső tartalmat adjunk magunkból.

Százéves nőszövetségünk eredményes munkája során kiemelkedő, példamutató egyéniségeket vallhat magáénak. Ezek az asszonyok magukban hordozzák azt az igazságot, hogy képességeid tesznek cselekvésre alkalmassá, indítékaid határozzák meg, hogy mit teszel, és szellemi beállítottságod, hogy jól vagy rosszul cselekszel-e.

„Kemény paranccsal ideköt a hűség: jóban vagy rosszban, mindig szabadon” – vallja Rónay György. A magad útját járjad, hogy elérd céljaid, hogy az lehess, ki szeretnél, hogy elmondhasd és érezhesd: a siker ez és nem több, de nem is kevesebb. Az ember, ha rendkívüli dolgokra, csodákra vágyik, azokat magában keresse, mert ott vannak. Önmagunk elfogadásával érthetjük meg a világban betöltött helyünket.

„Az életet álommá kell alakítani, / s álmodból valóságot formálni.” (Pierre Curie)

Ezt a szép gondolatot Abrán Tünde székelyudvarhelyi főgyógy-

szerész személyéhez is lehet kötni, aki kitartó, következetes munkájával megvalósította az „Álmodtam egy világot magamnak” életcél.

Mi, udvarhelyszéki unitárius asszonyok, akik közelebbről ismerjük „Tünde nénit”, büszkévé lehettünk arra, hogy „Életműdíj” birtokosaként most már szélesebb körben is ismert személy lett. December hónapban a Bukarestben első alkalommal megrendezett Országos Gyógyszerészgálán adták át e rangos elismerést. Negyvenévi kiemelkedő tevékenységért és hivatástudattal végzett munkáért érdemelte ki e díjat. Nemrég Szentegyházán az „Éva Asszonyklub” meghívottjaként beszélt életének fontosabb eseményeiről.

A Nagy-Homoród menti Jánosfalva bocsátotta őt életútjára egy székely család gazdag útravalójával. Tisztességet, emberi tartást, a valláshoz való ragaszkodást onnan hozta magával. A népi hagyományok ápolása, megtartása mindig szívügye volt. Ünnepi alkalmakkor, vallási és nőszövetségi rendezvényeken népviseletbe öltözve szeret megjelenni. Nőtársai őszinte elismerését vívta így ki magának.

Hosszú volt az út első munkahelyétől, a moldvai Moinești-től szűkebb pátriájába, a Kis-Homoród menti Oklándra, ahonnan 18 év szolgálat után kerül el családjával Székelyudvarhelyre. Könnyen beilleszkedett a faluközösségbe, és a városi életformát is idővel magáénak tekintette.

Patikusi munkájának koronája a 20 éves Tünde Gyógyszertár, az elsők között megalapított magánpatika, amely 1992. március 11-én nyitotta meg ajtaját. Patikusként vallja: a munkámat hivatásnak te-

kintem, elfogadom az embereket olyannak, amilyenek, szem előtt tartom a beteg igazát, tudom, hogy a vigasztalás és a mosoly a legnagyobb segítség ilyenkor.

A jó munkaközösségnek is köszönheti a gyógyszertár népszerűségét. A kollégák és a beosztottak hosszú évek során kitartottak egymás mellett, ez volt a siker záloga is.

De a konyhaművészet mestereként is jeleskedik. Álmai közé tartozik egy olyan nagyméretű konyha, ahová elhelyezhetné az évek során vásárolt szép edényeit.

Az álmok és a megvalósítások asszonya Abrán Tünde, akinek szakmai tudására, nőszövetségi munkájára ezután is számítunk.

Jó egészséget, sikeres munkát kívánunk kedves nőtársunknak!

PÉTER IRMA

FELHÍVÁS

Kérjük, éljen a törvény adta lehetőséggel, és személyi jövedelemadójának 2 %-át ajánlja fel az Unitárius Nők Országos Szövetségének a támogatására. A szervezet következő adatait a 230-as, illetve a 200-as úrlapra kell beírni.

Denumire entitate nonprofit:
ASOCIAȚIA FEMEILOR UNITARIENE DIN ROMANIA (AFUR)
Cod de identificare fiscală: 9343746

Cod bancar (IBAN): RO47BTRL01301205921439XX

Az úrlapok leadási határideje a helyi pénzügyi hivatalokban: május 15.

Az UNOSZ vezetősége

Közösségfejlesztés Brassóban

2012 októberében Marosvásárhelyen nőegyleteink küldötteiként részt vettünk az *Unitárius, unitárius-univerzalista és más felekezetű nők II. világtalálkozóján*, amely kiemelkedő esemény volt mindannyiunk életében, mert beáranyozta a sok új ismeret, élmény és érzés nemcsak az ott eltöltött napokat, hanem további életünket is. Szerettük volna, ha az a lelkesedés további eredményekkel gazdagítaná munkánkat. Ennek érdekében körüli nőegyleti találkozót szerveztünk 2013. február 23-án Brassóban, az unitárius egyházközség gyülekezeti termében.

Találkozóink témája a közösségfejlesztés gyakorlati módszerei voltak. Meghívott előadónk Páll Krisztina tanárnő, korondi fejlesztési ügynök volt, aki számos közösségfejlesztő műhelyt irányított unitárius közösségeinkben.

Pál Krisztina, akit sokan már Marosvásárhelyen megismerhettek, a Nemzetközi Nőtestvérek módszer programkoordinátora. Ez a módszer demokratikus, alulról építkező folyamat kis közösségek számára, és alapja a kapacitásfejlesztő közösségszervezés. A moderátor segítségével az adott közösség rendszerezi ismereteit, mozgósítja erőforrásait, prioritásokat állít fel, és közös megegyezésen alapuló fejlődését elősegítő akció-

terve(ke)t dolgoz ki. A módszernél kulcsfontosságú a kapacitásfejlesztés és az akciótervek közös felvállalása.

Minden közösségben, családban, szervezetben vannak belső nézeteltérések, és ha ezek konfliktusba torkollnak, megakadályozzák, hogy a közösség együtt dolgozzon. A moderátor szerepe, hogy konszenzusra alapozva segítsen megoldani a konfliktus(oka)t. Ehhez a rangsorolatlan szükségleteket párosan össze kell hasonlítani, ami eldönti, hogy mi a prioritás. Ennek során sok-sok gond derül ki és oldódik meg, mert a páros összehasonlítás alkalmával érvelni kell, hogy az adott összefüggésben miért fontosabb az egyik szükséglet, mint a másik. Utána következik az akcióterv készítése, amely újból lehetőséget biztosít beszélgetni, hogy melyek a legjobb megoldások. Az akcióterv tartalmazza, hogy ki végzi el a munkát, és mikor és ki ellenőrzi azt. A legvégén egy összegező jelentést kell készíteni.

A lelkiismeretes előadótanárnő még házi feladatot is adott a hallgatóknak: odahaza a nőszövetségekben mérjünk fel egy problémát, alkalmazzuk a páros összehasonlítást, és készítsünk akciótervet. Felhívta a figyelmünket, hogy ne felejtjük: *Összejönni – ez a kezdet. Együtt maradni – haladás. Együtt dolgozni – siker.*

A tanfolyamon 38 nő volt jelen Bőlnéből, Brassóból, Datkból, Fel-

sőrákosról, Kálnokról, Kökösből, Nagyajtáról, Köröspatakról, Szentgyörgyről, Szentivánlaborfalváról, Ürmösről és Vargyasról.

Ezúton is köszönetet mondunk Puskás Balykó Erzsébetnek, a brassói nőszövetség elnökének és a mellé felsorakozó 17 asszonytársának, akik kiváló házigazdáknak bizonyultak. Hasonlóképpen Bokor Ágnesnek, körüli nőszövetségi jegyzőnek, aki egyben a Nemzetközi Nőtestvérek háromszéki csoportjának tagja, és aki nélkül nem jött volna össze ez a tanfolyam. Köszönet Asztalos Klárának is, aki az UNOSZ-t képviselte. Köszönjük Szász Ferenc tiszteletesnek és kántorának a szolgálatot. Elismerésünkre aktív résztvevőknek bizonyultak a férfiak, a két egyházköri gondnok, és még azok a gépkocsivezetők is, akik az asszonyokat szállították a tanfolyamra.

Eltávozáskor minden nőszövetség kapott egy oklevelet az előadótól a következő mottóval: *„Az elkövetkező esztendőket unitarizmusát az emelkedett szellemű, lelki és gondolkodású, az öntudatos cselekvéssel tevékenyen alkotó unitárius népközösség egyeteme fogja irányítani.”* Az idézet Abrudbányai János dékántól származik. Az 1942-ben tartott Népfőiskolai Tanfolyam alkalmával elhangzott kijelentés szellemében szerveztük meg a brassói tanfolyamot, és próbálunk e szerint tenni és élni a továbbiakban.

ANDORKÓ ROZÁLIA

„A humor Isten ajándéka” (Báró József)

A bivalyt ki vezesse?

A múlt század ötvenes éveiben történt, hogy a falusi egyházközségben szolgáló lelkész bivalyt vásárolt. A pap maga hajtotta itatni reggel és este a nagy testű fekete jószágot. A faluban volt egy tiszta vizű csorgó, odaterelte a zsíros tej adó igavonó állatot. Nézték a falubeliek, amint a pap reggel és

este itatja a bivalyt. Azt mondja az egyik atyafi: „Ejsze a tiszteletes nem engedheti meg magának, hogy szolgát fogadjon vagy sajnálja a pénzt?”

A lelkészhez eljutott a „falu szája beszéd”, megtárgyalta az ügyet a családjában, majd szolgát fogadott a bivaly mellé. Ezután a szolga hajtotta itatni a pap bivalyt. Nézték a falubeliek. Azt mondja az egyik atyafi: „Nézzétek meg, hogy

kikupálódott a pap, már nem is ő hajtja a bivalyt. Szolgát fizet, kérem szépen!”

A lelkészhez ismét eljutott a „falu szája beszéd”, összehívta a családját, és azt mondta serdülő gyermekeinek: „Egy dolgot elmondok nektek, jól jegyezzétek meg: A bivalyt nem az emberek elvárása szerint kell hajtani, hanem úgy, ahogy ti jónak látjátok.”

PÁLFFY TAMÁS SZABOLCS

IFJÚSÁGI OLDAL

Mozgalmas sportnap Vargyason

Nagy mozgolódásra ébredt Vargyas népe március 23-án reggel, hisz a helyi fiatalok az utolsó teendőket végezték az aznap megszerveződő sportnapra. A polgármestertől és az önkormányzati képviselőktől kezdve egészen a legfiatalabb egyletesig mindenki a rendezvény ügyes-bajos dolgaival foglalkozott. Kellett is a nyüzsgés, hisz 10 órára közel 60 fiatal érkezett a helyi sportcsarnokba különböző sportágak képviselőiben. A sportnap résztvevői Sepsiszentgyörgyről, Olthévízről, Ürmösről, Brassóból, Felsőrákosról, Bölönből, Datkról és Kőkösről érkeztek.

A fiatalok labdarúgásban, tollaslabdában, asztaliteniszen, sakokban és kézilabdában mutathatták meg a tehetségüket. A reggeli érkezést, ismerkedést követően neki is láttunk a labdarúgó-mérkőzéseknek. Hét csapat mérkőzött meg, két csoportra osztva. A hosszás mérkőzések után az elődöntőbe Brassó, Vargyas, Bölön és Ürmös csapatai kerültek. Bölön hosszás küzdelem után 4–3-ra győzött Brassó ellen, így biztosítva a helyét a döntőben. Az elődöntő másik mérkőzésén Vargyas és Ürmös mérkőzhetek meg, ahol Vargyasnak sikerült nagy fölényrel győzedelmeskednie. A labdarúgás döntőjében tehát Bölön és

Vargyas mérkőzött meg. A finálét méltó komolysággal játszották. Gólt azonban még a hosszabbításokban sem sikerült egyik csapatnak sem szereznie. A nyertes csapatot tehát a 11-esek döntötték el, ahol végül Bölön csapata javára dőlt el a mérkőzés, így ők kerültek a labdarúgó-bajnokság élére.

A rendezvény egyik csúcspontja, várva-várt mozzanata, nem egy sportág volt, hanem az ízletes ebéd. A vargyasi anyukák pityókakóánnyal örvendeztettek meg a fiatalokat, akik buzgón el is fogyasztották azt. Az ebédet követően a lányok mutathatták meg tehetségüket a fociban, ahol bebizonyították, hogy „a labda megy, a boka marad” elvével élnek még mindig. A sok „sérülés” miatt a mérkőzést 10 percnél tovább nem tudták folytatni, így egyik csapat sem büszkélkedhet nyereséggel. De más sportágak gyakorlására is adódott lehetőség: a fiatalok asztaliteniszezhettek, kézilabdázhattak a sportnap keretében. Mindenki bizonyíthatta tehetségét. Délután 5 órakor a csapatok hazafele indultak, ki-ki a maga városába, falvába.

Összegezve elmondhatjuk, hogy a rendezvény sikeres volt, megmozgathattuk egy kicsit megrozsdásodott testrészeinket, hogy továbbra is lelkesedéssel és erővel várhassuk az ODFIE rendezvényeit.

ELEKES ZSOLT

Szerepem az egyházban?

Erre a nehezen megválaszolható – lássuk be – félre-tett kérdésre próbáltunk válaszolni a Felsőrákosi Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet (FeDFIE) által szervezett háromszék-felsőféri egyházköri unitárius ifjúsági találkozó alkalmával. A találkozóznak szülőfalum, Felsőrákos adott otthont. Közel 50 fiatal vett részt, akik mind-mind nagy lelkesedéssel érkeztek Bölönből, Nagyajtáról, Olthévízről, Ürmösről, Sepsiszentgyörgyről, Brassóból, Vargyasról, Barótról, Kálnokról.

Mint volt egyletes részt vehettem a rendezvényen, és büszke vagyok a fiatalabb egyleteseinkre, akik megálmodták és meg is valósították ezt a szép pillanatokban gazdag, az együttlét örömétől tarkított hétvégét. Talán, amikor még csak ötletként emlegették a találkozót, nem is sejtették, hogy mennyi mindenre lesz szükségük a megvalósításban: bátorságra, kitartásra, komoly hozzáállásra, türelemre és felelősségtudatra. Ők bebizonyították, hogy ezekkel a tulajdonságokkal mind rendelkeznek. Öröm volt látni, hogy közösségünk tagjai támogatták a fiatalokat, bíztak bennük, és segítették őket.

A rendezvény március 8-án kezdődött. Miután mindenki megérkezett, Fekete Levente nagyjaiti lelkész tartott előadást *Az ifjúság szerepe az egyházban* címmel. Szombaton reggel Kotecz József felsőrákosi

lelkész áhítata nyitotta meg a napot a még ébredező ifjúságnak. Ezután Felsőrákos történetéből kaptunk ízelítőt Andorkó Enikő előadásában, amit a színes, érdekes és ötletes közösségépítő játékok követtek. Fülöp Júlia ifjúsági lelkész, az ODFIE elnöke *Mire jó a vallás?* című előadásának köszönhetően kifejező, tömör, sokatmondó válaszokat kaptunk a fiatalok meglátásairól, véleményeiről, elképzeléseiről és elvárásairól. Este Gánya Ervin vargyasi egyletes tartott áhítatot, aki megerősítette, hogy a látszat ellenére fiatalokként is tudjuk, hogy hol a helyünk a közösségben, tudjuk, mit akarunk, felismerjük értékeinket, és mindezek mellett folyamatosan szükségünk van hitre, Isten gondviselésére.

A rendezvény során a helyi egyletesek anyukái ízletes falatokkal látták el a nagy csapatot. A Felsőrákoson eltöltött rövid hétvégén barátságok szövődtek, tanultunk egymástól, és olyan felejthetetlen emlékekkel gazdagodtunk, melyeket csakis a rendezvénynek köszönhetünk.

Vasárnap Fülöp Júlia ifjúsági istentisztelettel „búcsúzott”, ahol felidézhattuk a rendezvény nyújtotta maradandó élményeket, melyek által gazdagabbak lettünk. Ebéd után a búcsúzás pillanatai következtek, mosollyal és ölelések sokaságával nyomatékosítottuk az emlékeket, ígéreteket a viszontlátásig.

RÉZ ANITA KINGA

A két rejtvényben Kriza János *A hazatérő katona* című verséből idézünk.

Vízszintes: 1. Az idézet első része. 13. Részlet. 14. Kerti fűszernövény. 15. Nyugat-Szamoa pénzneme. 16. Kazah tó. 17. Tíz a köbön. 18. ... fogva, egy bizonyos időtől kezdve. 19. Textilanyag-féleség. 21. Ittasan nótázik. 23. 1500 római számmal. 24. Áruha bocsát. 25. Kutya háza. 26. Világtalan. 28. ... tesz, becsap. 29. Szarvasfajta. 32. Edward ..., amerikai drámaíró. 34. Engedély nélküli eltulajdonítás. 35. ... Sumac, perui énekesnő. 32. Börtönből szabadon bocsát. 38. Hullat. 39. Düh. 41. Konyhafőnök. 42. Dario ..., olasz Nobel-díjas drámaíró. 43. Erdélyi gépészmérnök, író volt, könyve, *A körön kívül*, Boncza Bertáról, menyasszonyáról, Ady feleségéről szól. (Béla). **44. Az idézet második része.** 47. Kocsonyas anyag, édesség-féle. 50. Fába vés. 51. A Generál együttes egyik albumának címe. 54. Mihók mesebeli társa. 56. Puha fém.

Függőleges: 1. Mátka. 2. Forgalmóból kivon. 3. Békés ..., magyar színésznő. 4. Francia énekesnő volt. 5. Szántó eszköz. 6. Szemetel. **7. Az idézet negyedik része.** 8. Női név, de Ibsen műve is. 9. Francia pénznem volt az euró előtt. 10. Más helyre tevődő, más időpontra halasztódó. 11. ... King Cole, amerikai énekes volt. 12. Állat fekhelye. **19. Az idézet harmadik része.** 20. ... me tangere: érints meg engem (latin szállóige). 22. Csen. 27. Latin kettőshangzó. 28. Körmével mélyedést készít, vagy teknőt csinál. 30. Fohász. 31. Idegen eredetű női név, a múlt század hatvanas éveinek nagy slágere. 33. Mond valamit. 34. A föld irányában. 36. Katonai, röviden. 37. Középen megfog! 38. Az orrához. 40. Légcső. 44. Tamási személyneve. 46. Lányunk férje. 48. Vasút. 49. Ócskaság. 52. Spanyol és francia autójel. 53. Félpénz! 55. Kipling kígyója.

Vízszintes: 1. Az idézet ötödik része. 13. Legfontosabb szervünk. 14. Nagy Konstantin szülővárosa. 15. Formálódik. 16. Előny. 17. Kornelia ..., a volt NDK híres úszónője volt. 18. Lamartine verse. 19. 55 római számmal. 20. ... Front, politikai alakulat volt. 22. Bosszulás. 23. Pára! **24. Az idézet nyolcadik része.** 28. Charles ..., angol író volt, Shakespeare műveit átírta mese formába. 31. Görög tengeri istenség, Poszeidón fia. 33. Német filozófus volt. 26. Az ENSZ első főtítkára volt (Trygve). 37. Körív magánhangzói. 38. Kutya. 40. Üres hordó igéje. 43. ... Dezső, a Ferencváros híres labdarúgója volt. 45. Német műholdas tévécsatorna. 46. Részben leolt! 47. Puhatestű vízi állat. 48. Növény része. 49. Átkarol. 51. Tüzesen táncol. **53. Az idézet hatodik része.** 56. Hiba elkövetése. 59. A mértékegység ezerszeresét jelölő szó. 60. Sír. 61. Kártyaletét.

Függőleges: 2. Földviasz. 3. Forgástengely. 4. ... Montand, francia énekes volt. 5. Innsbruck folyója. 6. Kecse kicsinye. 7. Belga folyó. 8. Állat testrésze. 9. Középen hull! 10. Dátummal lát el. 11. Eszes. 12. Mértani test, piramis. **13. Az idézet hetedik része.** 18. Alumínium vegyjele. 21. Csigafajta. 22. Üres a tér! 25. Töszámnév. 26. A természetes logaritmus jele. 27. Feszítőeszköz. 29. Szundító. 30. Magunk. 32. Régi történelmi időszak. 34. Vén. 35. Taszít. 38. Már előre. 39. Zsigerel. 41. Indok. 42. Központi égitestünk. 44. Zeneművet megváltoztató. 50. Lyuk a jégen. 52. Az év utolsó napján búcsúztatjuk. 53. Néma sakál! 54. Duplán: halandzsza. 55. Szélhárfa. 57. Középen idéz! 58. Szintén ne. (FORRAI TIBOR)

ISSN 1220-8418

Kiadja
a Magyar Unitárius Egyház
Kolozsvár
Alapítási év: 1888
Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőség:
Demeter Sándor Lóránd főszerkesztő
Bálint Róbert Zoltán szerkesztő

Munkatársak:
Asztalos Klára (Nők Világa)
Czire Alpár (fotó)
Gergely Noémi (ifjúsági oldal)
Márkó László (médiareferens)
Szombatfalvi József (honlap)
Vass Károly (közösségi oldal)

Tördelés: **Virág Péter**
Korrektor/olvasószerkesztő:
Kürti Miklós

Készült a kolozsvári Gloria Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme:
400105 Cluj,
B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9.
tel./fax: (0)264-593236, -595927
kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető:
kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció:
Szabó Zoltán
A lapok kiszállításával
kapcsolatos felvilágosítás:
Verbum Egyesület,
Simon Ferenc
tel.: 0264-596478

A kéziratok szerkesztőségbe
érkezésének határideje:
a tárgyhoz előtti hónap 20-a.

Kéziratokat nem őrzünk meg,
és nem küldünk vissza.
Közlésre szánt fényképeket
kérésre visszaküldünk.
A lapban közölt írások
nem tükrözik feltétlenül
a szerkesztőség nézeteit.

„Én unitárius vagyok”

II. díj: Kötő Nóra – JZSUK, II. osztály

III. díj: Szalma Boglárka Dorottya – JZSUK, III. o.

I. díj: Domokos Anna Orsolya – JZSUK, III. osztály

Toroczka Botond Zoltán – JZSUK, III. osztály

Különdíj: Csete György – JZSUK, III. osztály

Andorkó Rozália tanárnő (Vargyas), **Bálint Benczédi Ferenc** püspök (Kolozsvár), **Demeter Judit** keblitanácsos (Szászrégen), **Dimény Csilla Júlia** énekvezér (Alsófelsőszenstmihály), **Elekes Zsolt** diák (Brasó), **Farkas Dénes** nyugalmazott lelkész (Kolozs), **Fekete Béla** lelkész (Bágyon), **Furu Árpád** műemlékvédelmi szakmérnök (Kolozsvár), **Gálfalvi Gábor** (Alsóboldogfalva), **Hegedüs Zsófia** diák (Kolozsvár), **Major László** gyakorló teológiai hallgató (Datk), **Pálffy Tamás Szabolcs** lelkész, **Paskucz Viola** építészmérnök (Kolozsvár), **Péter Irma** (Székelyudvarhely), **Rácz Norbert** lelkész (Kolozsvár), **Réz Anita Kinga** egyetemi hallgató (Marosvásárhely–Felsőrákos), **Simó Melinda** pszichológus (Homoródjánosfalva), **Szász-Fülöp György** (Medgyes)